

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

Πτυχιακή Εργασία

**ΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΚΟ.
ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ**

ΓΙΟΝΙΣ ΜΠΕΛΛΟΣ

ΑΜ:ΜΘ09028

ΑΘΗΝΑ 2012

© Γιόνις Μπέλλος, 2012

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Σ.Ο.Α.Β.: Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Υ.Δ.Α.Σ.: Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΥΠΕΞ: Υπουργείο Εξωτερικών

DAC: Development Assistance Committee

ECHO: European Community Humanitarian Office

ECOSOC: Economic and Social Council

NGO'S: Non- Governmental Organizations

ΚΠ: Κοινωνία Πολιτών

ΚτΕ: Κοινωνία των Εθνών

ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

U.N: United Nations (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών)

I.L.O: International Labour Organization (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας)

U.N.D.P: United Nations Development Programme (Πρόγραμμα ανάπτυξης Ηνωμένων Εθνών)

UNICEF: (Οργάνωση Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά),

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Οργάνωση Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τον πολιτισμό).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο Όψεις και Προβλήματα των ΜΚΟ, Έμφαση στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, εκπονήθηκε από τον Γιονίς Μπέλλο, μεταπτυχιακό φοιτητή του Πανεπιστημίου Πειραιά, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, υπό την επίβλεψη του Ηλία Παπαγιαννόπουλο, Επίκουρου καθηγητή του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών.

Σκοπός της εργασίας είναι η ανάδειξη του ρόλου και των προβλημάτων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων κυρίως στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα η παρουσίαση των δράσεων των Μ.Κ.Ο σύμφωνα με τα ετήσια δελτία που εκδίδουν, πληροφορίες από άλλες πηγές όπως τα αναπτυξιακά προγράμματα των διεθνών οργανισμών, συγγράμματα και φυλλάδια δημόσιων υπηρεσιών για τις τοπικές οργανώσεις.

Αναπτύσσονται συμπεράσματα για τον ρόλο των Μ.Κ.Ο, και γίνεται αποτίμηση του έργου τους. Αυτό το οποίο μπορούμε να διατυπώσουμε με βεβαιότητα είναι πως, αν και αντιμετώπισαν σημαντικά προβλήματα, οι δράσεις τους αποδείχτηκαν αρκετά αξιόλογες στην δημιουργία μιας κοινωνίας των πολιτών, που μπορεί να ευαισθητοποιήσει, να ακουστεί και να συνδράμει στην ανάπτυξη των περιοχών ακόμη περισσότερο στο μέλλον.

Η μεθοδολογία για την ανάπτυξη της εργασίας για τον ρόλο των Μ.Κ.Ο είχε ως αρχή τα μαθήματα του τμήματος. Έπειτα, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε συμπεριλάμβανε:

- Μια πρώτη έρευνα στο διαδίκτυο γενικά για τις Μ.Κ.Ο και τον ρόλο τους, στην δυτική Ευρώπη, νοτιοανατολική Ευρώπη και όπου αλλού έχουν αναπτύξει δράσεις.
- Εύρεση ηλεκτρονικών διευθύνσεων με άρθρα σχετικά με το θέμα και υπηρεσίες στην Ελλάδα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν και να δώσουν κατευθύνσεις για την ανάδειξη του ρόλου των Μ.Κ.Ο
- Συνομιλίες με αρμόδιους σε θέματα διεθνών σχέσεων και υπεύθυνους ενημέρωσης σε ανάλογα θέματα.

- Έπειτα ακολούθησαν τηλεφωνικές συνομιλίες με πολίτες και στελέχη ΜΚΟ για την δημιουργία μιας πρώτης εικόνας για το θέμα και την παράθεση συμβουλών για τις κατευθύνσεις που θα μπορούσαν να αποδώσουν καρπούς.
- Μετά τα πρώτα βήματα ακολούθησε η εύρεση υλικού όπως συγγράμματα, ετήσια δελτία των Μ.Κ.Ο και ότι άλλο θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο για την εργασία.
- Συναντήσεις με ειδικούς σε θέματα της κοινωνίας των πολιτών και επίσκεψη σε διεθνείς και τοπικές Μ.Κ.Ο.
- Αγορά και προμήθεια συγγραμμάτων.
- Συνομιλίες με πρώην υπεύθυνους αναπτυξιακών προγραμμάτων, συνεργάτες των διεθνών οργανισμών και Δ.Μ.Κ.Ο και την δωρεάν παραχώρηση υλικού για τις δράσεις τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΜΚΟ.....	10
2.1. Αρχή της Κοινωνίας Πολιτών (ΚΠ).....	10
2.2. Οι ΜΚΟ μετά τον Β'ΠΠ.....	11
2.3. Οι ΜΚΟ μετά το 90'.....	16
3. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ...	21
3.1. Αρνητικά της Κομμουνιστικής περιόδου.....	21
3.2. Θετικά της Κομμουνιστικής περιόδου.....	22
4. ΘΕΩΡΙΕΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΚΟ.....	26
4.1. Παραδοσιακές προσεγγίσεις.....	41
4.2. Εναλλακτικές προσεγγίσεις.....	27
5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	29
6. Ο ΑΥΞΗΜΕΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.....	32
7. ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΚΟ (ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ Ν.Α ΕΥΡΩΠΗ).....	38
7.1. Αναπτυξιακή βοήθεια – προγράμματα.....	38
7.2. Ανθρωπιστική - έκτακτη βοήθεια.....	40
7.3. Άσκηση πίεσης.....	42
7.4. Ενδυνάμωση των θεσμών και δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση και ενημέρωση του κοινού για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	43
7.5. Ανθρώπινα δικαιώματα.....	44
8. Η ΕΞΕΛΙΞΗ - ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΗΜΕΡΑ.....	46
8.1. Εξέλιξη – Όρια των ΜΚΟ.....	46
8.2. Προβλήματα των ΜΚΟ σήμερα.....	47
9. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΚΟ.....	52
10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	55
11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	60

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στην ανάπτυξη της πτυχιακής εργασίας είχα την βοήθεια πολλών ανθρώπων που συνέβαλαν στο σύνθετο αυτό αντικείμενο της κοινωνίας των πολιτών. Για αυτό αισθάνομαι ευγνωμοσύνη που διεύρυναν την σκέψη μου πάνω στο θέμα της εργασίας. Ιδιαίτερα, όμως θα ήθελα να ευχαριστήσω:

- Τον κο Ηλία Παπαγιαννόπουλο (Επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών) όπου οι γνώσεις του και η υπομονή του και η βοήθεια του ως επιβλέπων καθηγητής, αποδειχτήκαν πολύτιμες στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας.
- Τον κο Περικλή Πολυζώιδη (Λέκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
- Τους καθηγητές στο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
- Τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Πειραιά.
- Τους ειδικούς σε θέματα διεθνών σχέσεων στην πρεσβεία της Αλβανίας στην Αθήνα.
- Τον Edmond Disho και Eduard Disho, γραμματέα στο τμήμα ασφάλισης εργασίας στο Ελμπασάν και γραμματέα της Μ.Κ.Ο (Βοήθεια για τα παιδιά) αντίστοιχα.
- Τον κο Arjan Gjorka, Μάνατζερ και υπεύθυνο της Μ.Κ.Ο World Vision στο Ελμπασάν (Αλβανία)
- Τους ειδικούς σε θέματα κοινωνίας των πολιτών στην Νομαρχία και το κέντρο εξυπηρέτησης πελατών του Ελμπασάν (Αλβανία)
- Τον κο Izef Preci, ο οποίος εργάστηκε παλαιότερα στις πρώτες Δ.Μ.Κ.Ο και Διεθνείς Οργανισμούς στην Αλβανία και τώρα είναι υπεύθυνος στο κέντρο οικονομικών ερευνών στα Τίρανα.
- Την κα Shpresa Banja, υπεύθυνη της Μ.Κ.Ο για την προστασία των γυναικών (Forumi I Gruas Elbasan).
- Την κα Flora Tarusha, καθηγήτρια φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο του Ελμπασάν.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) τα τελευταία χρόνια έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον. Η δράση και ο ρόλος τους έχει προβληματίσει, κάτι το οποίο έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη πλειάδας ακαδημαϊκών ερευνών και όχι μόνο για τον λεγόμενο τρίτο τομέα με κυριότερη δύναμη αυτή των ΜΚΟ. Τα συμπεράσματα, στα οποία τυχόν καταλήγει κάποιος, ερευνώντας τον ρόλο των ΜΚΟ, είτε στις Διεθνείς Σχέσεις, είτε τον ρόλο τους στο εσωτερικό των Εθνικών κρατών, είναι πολλά, διαφορετικά και πολλές φορές αντικρουόμενα¹.

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία για τις ΜΚΟ καλύπτει το γενικότερο πλαίσιο. Συγκεκριμένα υπάρχουν τρεις πηγές πληροφόρησης και μελέτες του φαινομένου των ΜΚΟ. Η πρώτη είναι οι ίδιοι οι Μη Κυβερνητικοί Φορείς (ΜΚΦ) που κατά καιρούς πραγματοποιούν αναλύσεις κυρίως γύρω από την πρακτική εφαρμογή προγραμμάτων που υλοποιούν. Η δεύτερη πηγή πληροφόρησης και έρευνας είναι οι κρατικοί φορείς και οι διεθνείς οργανισμοί. Η τρίτη τέλος πηγή μελέτης είναι ο πανεπιστημιακός τομέας².

Από όλα αυτά παρατηρούμε πως η Κοινωνία των Πολιτών δεν είναι κάτι καινούργιο, το οποίο ανακαλύφθηκε πρόσφατα και έχει ταραξει τα κοινωνικά και διεθνή δρώμενα. Αντιθέτως, ο τομέας αυτός υπάρχει εδώ και χρόνια και στην διάρκεια αυτή, έχει αλλάξει και συνεχίζει να αναμορφώνεται³. Αυτό συγκεκριμένα θα αναπτυχθεί παρακάτω, δηλαδή θα αποπειραθεί μια ιστορική αναδρομή.

Όλες σχεδόν οι μελέτες που έχουν γίνει για το θέμα των ΜΚΟ έχουν ως αρχή την απόδοση ορισμού, για το τι είναι η Κοινωνία Πολιτών και κυρίως τι είναι οι ΜΚΟ. Αυτό το οποίο αποδεικνύεται είναι ότι δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός. Οι λόγοι είναι πολλοί, για παράδειγμα, ο μεγάλος αριθμός των ΜΚΟ, διαφορετικοί

¹ Σκλιάς, Π. & Χουλιάρης, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

² Ομοίως, όπως πριν, σελ 30-32

³ Skjelsbaek, K., 1971. *The Growth of International Nongovernmental Organization in the Twentieth Century*. [Online]. 25 (3), σελ 423-433, Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.org/>

τομείς δράσεις τους, τρόποι λειτουργίας, επίτευξης των στόχων τους και χρηματοδότησής τους⁴.

⁴Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης, σελ.37-38.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΜΚΟ

2.1. Αρχή της Κοινωνίας Πολιτών (ΚΠ)

Η ανάπτυξη της Κοινωνίας Πολιτών (ΚΠ), ως ιδέα, έχει ως βάση τις απόψεις του John Locke για το κοινωνικό συμβόλαιο, τις απόψεις των σκοτσέζων θεωρητικών του 18^{ου} αιώνα για την εμπορική κοινωνία, και του Hegel για τη διαφορά μεταξύ κράτους και κοινωνίας πολιτών⁵.

Το 1914 υπήρχαν περίπου 1083 Διεθνείς ΜΚΟ και το 2000 οι οργανώσεις αυτές είχαν ξεπεράσει τον αριθμό 37000 με σχεδόν το ένα πέμπτο να έχει ιδρυθεί στη δεκαετία του 90' μετά τη πτώση της Σοβιετικής Ένωσης. Όμως και πιο πριν, από το 1775 υπήρχαν ΜΚΟ για την κατάργηση της δουλείας, 1888-1928 φεμινιστικό κίνημα (International Suffrage Movement).

Τα πρώτα χρόνια εμφάνισης των ΜΚΟ, ο ρόλος τους ήταν αδύναμος και η δράση τους περιοριζόταν σε τοπικό επίπεδο, στην παροχή βοήθειας για βιοποριστικούς λόγους ή στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Κατόπιν οι ΜΚΟ αλλάζουν, αναλαμβάνουν πιο ενεργό ρόλο και πέρα από τα σύνορα των τοπικών κοινωνιών τους.

Καθώς το κράτος αδυνατεί να φέρει εις πέρας τον ρόλο που έχει αναλάβει, και με τους πολίτες να αντιδρούν σε δράσεις κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, οδηγείται η κοινωνία πλέον σε άλλες μορφές πολιτικής συμμετοχής «μεταεθνικές και διεθνικές⁶ μορφές». Αυτό οφείλεται στην αλλαγή των πολιτιστικών και κοινωνικών αξιών. Αυτή αποτελεί μια ερμηνεία από κάτω προς τα πάνω. Η άλλη πλευρά προβάλλει μια προοπτική από πάνω προς τα κάτω. Μαζί όμως με την συνεχή κοινωνική πρόοδο και με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, η μετάβαση αυτή φαίνεται να πραγματοποιείται πιο εύκολα⁷.

⁵ Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός σελ 11.

⁶ Διεθνικές, είναι οργανώσεις όπως οι: Oxfam, Greenpeace, Action Aid. Οργανώσεις που δρουν εκτός συνόρων και για προβλήματα παγκόσμιας εμβέλειας.

⁷ Παράδειγμα αποτελεί η δημιουργία Κεντρικού Γραφείου διεθνών Οργανισμών το 1907

Οι πρώτες ΜΚΟ διεθνικού χαρακτήρα, είχαν ως σκοπό την κατάργηση του δουλεμπορίου, τα ανθρωπινά δικαιώματα, τα δικαιώματα των γυναικών. Αυτό που χρήζει σημασίας είναι ότι οι οργανώσεις αυτές δεν έχουν ως στόχο την τοπική κοινωνία αλλά αναδεικνύουν θέματα παγκόσμιας εμβέλειας και σημασίας. Οι πρώτες διεθνείς οργανώσεις που ιδρύθηκαν ήταν: ο Ερυθρός Σταυρός το 1863 στη Γενεύη και ήταν ισότιμος συνομιλητής κρατών και κυβερνήσεων, Sierra Leone Company 1787, Διεθνές συμβούλιο γυναικών και η διεθνής κοινοβουλευτική ένωση 1881⁸.

Στη συνέχεια, στο μεσοπόλεμο οι ΜΚΟ αναπτύσσουν δραστηριότητες και στην κοινωνία των εθνών, ενώ το 1922 ιδρύεται η διεθνής ομοσπονδία ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ΜΚΟ αρχίζουν πλέον να έχουν μια πιο νομιμοποιημένη και ενεργή δράση σε διεθνές επίπεδο με την διεϊσδυση τους στην ΚτΕ⁹.

2.2. Οι ΜΚΟ μετά τον Β'ΠΠ

Η περίοδος όμως που έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον¹⁰ είναι η νεωτερική εποχή. Κύριο χαρακτηριστικό της νεωτερικότητας¹¹ αποτελεί η κατηγοριοποίηση της κοινωνίας σε θεσμικούς χώρους όπως, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, ο καθένας με τη δική του λογική¹². Η Νεωτερικότητα βασίστηκε ιδεολογικά στις αρχές του Διαφωτισμού και του ορθολογισμού, δηλαδή ανθρώπινη αυτοτέλεια, πρόοδο¹³ κι ευημερία. Εκφράστηκε πολιτικά μέσα από ολιστικές πολιτικές θεωρίες, όπως παραδείγματος

⁸ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης.

⁹ Ομοίως, όπως πριν, σελ. 39-40.

¹⁰ Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

¹¹ -Χαραλάμπης, Δ., 1998. *Δημοκρατία και παγκοσμιοποίηση: η έννοια του ανθρώπου στη νεωτερικότητα: πραγματική αφαίρεση ή ορθός λόγος*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.

-Τάτσης, Ν, Χ., 2004. *Νεωτερικότητα και κοινωνική αλλαγή. Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις*. Εκδόσεις Νήσος.

- Σημίτη, Μ., 2008. *Η Κοινωνία Πολιτών στην Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα. σελ. 65-66.

-Hall, S. & Held, D. & McGrew, A., 2003. *Η νεωτερικότητα σήμερα Οικονομία, κοινωνία, πολιτική, πολιτισμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας

¹² -Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης.

-Ομοίως, όπως πριν, σελ. 15.

¹³ Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σελ. 683-684

χάριν εκείνες του φιλελευθερισμού και του σοσιαλισμού. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της νεωτερικότητας είναι η αμφισβήτηση κάθε παραδοσιακής αυθεντίας.

Ακριβώς πάνω σε αυτό εμφανίζεται, κατά το τέλος του 20ου αιώνα, το κίνημα της μετανεωτερικότητας¹⁴. Μετεξελίσσεται σε κοινωνικά και πολιτικά κινήματα που αμφισβητούν τις μεγάλες και ολιστικές, πολιτικές και κοινωνικές θεωρίες της νεωτερικότητας. Η βασική διαφοροποίηση ανάμεσα στην νεωτερικότητα και την μετανεωτερικότητα αφορά κυρίως στον στοχασμό πάνω στις μεγάλες και ολιστικές κοινωνικές και πολιτικές νεωτερικές θεωρίες.

Συνεπώς, η μετανεωτερικότητα αναφέρεται στις ιστορικές εξελίξεις οι οποίες επηρεάστηκαν από το μεταμοντέρνο κίνημα, σε τομείς όπως ο κοινωνικός και ο οικονομικός. *(Η μετανεωτερική αντίληψη σημαίνει πως δεν υφίστανται, πλέον ένας ενιαίος κώδικας κοινωνικής οργάνωσης, αλλά ετερόκλητες και πολυδιασπασμένες κοινωνικές υποομάδες, που αμφισβητούν και αποστασιοποιούνται από τα αφηρημένα συστήματα των μεγάλων νεωτερικών θεωριών)*¹⁵. Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η συρρίκνωση του δημοσίου χώρου και λόγου και ανάπτυξη της εξατομίκευσης, η δημιουργία υποκειμένων θαμπωμένων από τον κόσμο του καταναλωτισμού και η συγκρότηση πολύπλοκου δικτύου οικονομικών σχέσεων ανεξάρτητου προς τα πραγματικά μεγέθη των παραχθέντων προϊόντων.

Αυτό το κενό που δημιουργείται από τη συρρίκνωση του δημοσίου χώρου και την έμφαση στην ποικιλία και την διαφορετικότητα, σύμφωνα με τους υποστηρικτές της μετανεωτερικότητας¹⁶, αρχίζει να καλύπτει η Κοινωνία των Πολιτών¹⁷. Στο τρίτο τομέα όπου επικρατούν οι ΜΚΟ, οι φορείς αυτοί διαμορφώνουν μια νέα κουλτούρα,

¹⁴ -Eagleton, T., 2003. *Οι αυταπάτες της μετανεωτερικότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

- Bauman, S., 2002. *Η μετανεωτερικότητα και τα δεινά της*. Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογιός.

-Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σελ. 683-685.

¹⁵ Νεωτερικότητα και μετανεωτερικότητα: 8/06/2010 Στο: <http://albatros-imerologia.blogspot.com/>

¹⁶ -Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σ. 685

-Νεωτερικότητα και μετανεωτερικότητα: 8/06/2010 Στο: <http://albatros-imerologia.blogspot.com/>

-Νεωτερικότητα και μετανεωτερικότητα. Καριπίδου,Κ. Στο: <http://www.academia.edu/>

-Παραδείσης, Ν., 2010. *Ταυτότητα και Μετανεωτερικότητα: Αναζητώντας Ταυτότητα σε εποχή Μετανεωτερική*. Στο: Ηλεκτρονικό περιδικό Αντίφωνο. <http://www.antifono.gr>

¹⁷ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδηρης.

¹⁷ Ομοίως, όπως πριν, σελ, 54-55.

βασισμένη σε καθολικές ανθρώπινες αξίες¹⁸. Με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, αυτή η διαδικασία γίνεται και σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι ο τρίτος τομέας αναπτύσσει «ομάδες πίεσης». Την έννοια συγκροτούν τρία βασικά σημεία, 1. ομάδα οργανωμένη, 2. για την προώθηση συμφερόντων, 3. με άσκηση πίεσης στην εξουσία. Οι ομάδες πίεσης διακρίνονται από τα πολιτικά κόμματα καθώς αυτά επιδιώκουν την κατάκτηση και άσκηση της εξουσίας, ενώ οι ομάδες πίεσης μόνο τον επηρεασμό της. Στις ομάδες πίεσης εντάσσονται και οι «μη κυβερνητικές οργανώσεις» (non-governmental organizations ή NGOs)¹⁹

Από τα μέσα της δεκαετίας κυρίως του 1970, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις παρουσιάζονται σε συμπρωταγωνιστές των εθνικών κυβερνήσεων και των διεθνών οργανισμών. Ο όρος Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις²⁰ το 1945 συμπεριλήφθηκε και στο Καταστατικό χάρτη του ΟΗΕ και συγκεκριμένα στο Άρθρο 71. Με το άρθρο αυτό οι ΜΚΟ αποκτούν την δυνατότητα να έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα στο πεδίο του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου²¹. Να διευκρινίσουμε στο σημείο αυτό ότι οι ΜΚΟ δεν έχουν ιδρυθεί με διεθνή συνθήκη, ούτε και το άρθρο 71 του καταστατικού χάρτη επικυρώνει κάτι τέτοιο²². Συνεπώς δεν διέπονται από τους κανόνες του διεθνούς δικαίου.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αρχίζουν να αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής αλλά και παγκόσμιας Κοινωνίας των Πολιτών²³. Προέκυψαν αρχικά ως αίτημα συλλογικής έκφρασης και δράσης, ως ένας κοινωνικός χώρος έξω από τη συμβατική κομματική δράση. Μετατράπηκαν σταδιακά σε ουσιαστικούς φορείς διαμεσολάβησης ανάμεσα στους πολίτες και το κράτος. Η εκχώρηση εξουσιών²⁴ στις

¹⁸ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδηρης, σελ 14-16.

¹⁹ Πτυχιακή εργασία. θέμα : «μη κυβερνητικές οργανώσεις και η ελληνική εξωτερική πολιτική στα βαλκάνια»

²⁰ Πάνω 100 ΜΚΟ συνεργάστηκαν και ενόθησαν υπό το όνομα « Σωματείο Διεθνών Ενώσεων». Με τις πιέσεις τους στη διάσκεψη του Σαν Φρανσίσκο το 1945 κατάφεραν να υπάρξει πρόβλεψη για τις οργανώσεις στο άρθρο 70 και 71 στο καταστατικό χάρτη του ΟΗΕ.

²¹ Περράκη, Ν., 2002. *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα

²² Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδηρης, σελ, 54.

²³ ΙΣΤΑΜΕ, Ρόλος και Συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στο Μοντέλο Πολιτικής Διακυβέρνησης του Μέλλοντος. Προτάσεις και προσαρμογή στα πλαίσια της ελληνικής εμπειρίας, Αθήνα Σεπτέμβριος 2006., σ, 3. στο www.istame.gr

²⁴ -Χουλιάρης, Α., 1998. *Η Διεθνής Αναπτυξιακή Βοήθεια προς τον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας

Μ.Κ.Ο. από το εθνικό κράτος και τους διεθνείς οργανισμούς συνιστά θετική εξέλιξη ως προς την ενδυνάμωση νέων βαθμίδων διακυβέρνησης σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο²⁵.

Οι παράγοντες που συμβάλουν σε αυτό είναι όπως αναφέραμε και παραπάνω σχετικά με την εποχή της μετανεωτερικότητας, το ότι το κράτος υποχωρεί, παύει να είναι ο κύριος δρών στην προσφορά κοινωνικών αγαθών και επίσης υπάρχει ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα και της οικονομίας. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, έρχονται να καλύψουν τομείς που δεν εντάσσονται πλέον στην επίσημη κρατική πολιτική, καθώς, είτε αδυνατούν είτε δεν αποτελεί για πολλές κοινωνικές ομάδες ως κατάλληλος τρόπος έκφρασης-δραστηριοποίησης. Δηλαδή, καλύπτουν τον τρίτο τομέα²⁶, ενός τμήματος της κοινωνικής πολιτικής. Ένας άλλος παράγοντας είναι η παρακμή των νέων κοινωνικών κινημάτων και η συνέχειά τους από τις ΜΚΟ. Επίσης η παγκοσμιοποίηση προϋποθέτει διεθνείς πρωτοβουλίες άρα και αναβάθμιση του ρόλου των διεθνών ΜΚΟ οι οποίοι συμβάλουν περισσότερο και στις διμερείς σχέσεις των κρατών²⁷.

Η συνεχόμενη αυτή αύξηση της ισχύς των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων κυρίως τις δυο τελευταίες δεκαετίες²⁸, έχει παροτρύνει πολλούς να μελετήσουν αυτό τον τομέα και να δώσουν έναν ορισμό. Όμως ο μεγάλος αριθμός τους, έχει οδηγήσει σε αδιέξοδο ως προς τον ακριβή ορισμό για αυτές²⁹ (ΜΚΟ).

- Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

²⁵ Rousenau, J, N, & Czempiel, E, O., 1992. *Governance without Government: Order and change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University.

²⁶ Παλωζοΐδης, Π., 2006. *Εθελοντισμός στην Κοινωνική Προστασία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

²⁷ - Φραγκονικολόπουλος, Χρήστος., ΜΗ – ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Κατηγορία(ες): Α3. Κοινωνία των πολιτών - ΜΚΟ. Στο, edo-mko.gr
-Παράδειγμα αποτελεί ο σεισμός το 1999 στην Τουρκία και αρχή νέου γύρου διμερών σχέσεων Ελλάδα- Τουρκίας

²⁸ Σκλιάς Π., 2001. *Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Τα Βαλκάνια, η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη (ΚΑΕ), οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και οι σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ13-27

²⁹ World Bank, *Issues and Options for Improving Engagement Between the World Bank and Civil Society Organizations*, Washington: World Bank. Η Παγκόσμια Τράπεζα: ορισμό για τις ΜΚΟ «ιδιωτικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν δράση για όσους υποφέρουν, προαγάγουν τα συμφέροντα των φτωχών, ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών και αναλαμβάνουν την προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης.

Ανάλογα με το θεματικό προσανατολισμό τους, ανάλογα με το χρόνο εμφάνισης τους και αλλά στοιχεία μπορεί να δοθεί και άλλος ορισμός. Κοινό στοιχείο στους ορισμούς αυτούς είναι ότι, α) απολαμβάνουν κάποιο βαθμό αυτονομίας, β) εκπροσωπούν κάποιο ειδικό κοινό και γ) έχουν την ικανότητα να ασκούν επιρροή σε ένα συγκεκριμένο και εξειδικευμένο περιεχόμενο. Κρυφό χαρτί της Κοινωνίας των Πολιτών σε όλα αυτά αποτελεί ο εθελοντισμός³⁰.

Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι οι ΜΚΟ είναι μη “κρατικές” και “μη κερδοσκοπικές” οντότητες των οποίων τα μέλη είναι πολίτες ή ενώσεις πολιτών. Δεν υπάρχει σχετική ομοφωνία για πολλά πράγματα, αν ο χαρακτήρας τους είναι εθελοντικός, σε ποιο βαθμό οι οικονομικοί πόροι τους θα πρέπει ή δε θα πρέπει να είναι κρατικοί και άλλα πολλά³¹.

Επίσης, προβληματισμούς προκαλεί, όπως αναφέραμε και πιο πάνω ότι δεν έχουν ιδρυθεί με διεθνή συνθήκη, και συνεπώς, δε διέπονται από τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Αυτό είναι αρκετό για να πείσει ευρεία κοινωνικά στρώματα και, ειδικότερα, τις κυβερνήσεις, ότι οι ΜΚΟ δεν υφίστανται για τη διεθνή κοινωνία. Ένα άλλο στοιχείο που προβληματίζει πολλούς, είναι ότι, αν και δεν δημιουργούνται από κράτη πάνω από πενήντα τα εκατό εξαρτώνται οικονομικά από αυτά. Βέβαια υπάρχουν και ΜΚΟ οι οποίες ιδρύονται με πρωτοβουλία κρατών, εκούσια ή ακούσια και η δράση τους συμβαδίζει με τις επιλογές κυβερνήσεων. Ωστόσο, ακόμη και αυτές οι οποίες δηλώνουν ανεξάρτητες, για να εξασφαλίσουν χρηματοδοτήσεις καταλήγουν σε πολλές υποχωρήσεις³².

Θα ήταν, όμως, λάθος με βάση τα παραπάνω, να πιστέψουμε ότι οι περισσότερες πραγματικά νέες ιδέες, θεματικές και πρακτικές του παγκοσμίου συστήματος δεν προέρχονται από τον χώρο των ΜΚΟ. Η εμφάνιση παγκόσμιων προβλημάτων ωθεί

³⁰ Σκλιάς, Π. & Χουλιάρας, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

³¹ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης, σελ. 40-43.

³² Θεοδωρόπουλος, Μ. & Δόικος, Π. & Μαγκλάρα, Ε., 2009. *Εξεύρεση Πόρων από Περιβαλλοντικές ΜΚΟ*. Αθήνα: WWF Ελλάς.

πολλούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς να αποτελέσουν μοχλούς συνεργασίας, στήριξης και πίεσης στο εθνικό και διεθνές χώρο³³.

2.3. Οι ΜΚΟ μετά το 90'

Σήμερα έχουν αναπτύξει μια έντονη δραστηριότητα και δυναμική όπου πολλές φορές μπορούν ακόμη και να εξαναγκάσουν τα κράτη να κάνουν πράγματα που υπό άλλες συνθήκες δεν θα έκαναν³⁴. Η πρωτοβουλία Jubille³⁵ το 2000 για τη μείωση του χρέους των χωρών του τρίτου κόσμου αναφέρεται συχνά ως ένα κλασικό παράδειγμα. Στις περιπτώσεις σαν και αυτή αποτελούν νομιμοποιημένη φορείς δράσεις με ισχυρές επιρροές στις κύριες διόδους επικοινωνίας με κρατικούς φορείς.

Η ισχύς των ΜΚΟ και η πραγματική δύναμή τους είναι μεγαλύτερη και περισσότερο αισθητή στον αναπτυσσόμενο κόσμο (έχουν συχνά μεγαλύτερους προϋπολογισμούς από αρκετά κράτη) από ότι στις ανεπτυγμένες χώρες όπου αμφισβητούν την αντιπροσωπευτικότητα των ΜΚΟ και υποστηρίζουν ότι είναι περισσότερο αυτόκλητοι παρά ουσιαστικοί εκπρόσωποι της διεθνούς κοινής γνώμης³⁶.

Επίσης, η σημασία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, αποδεικνύεται τόσο από την αριθμητική τους αύξηση όσο και από τα ιδιαίτερα σημαντικά ποσά που καλούνται να διαχειριστούν (Πίνακας 1). Παράλληλα όμως αυξάνονται και οι υποχρεώσεις τους. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΗΕ, κάθε χρόνο περισσότερα από επτά δισεκατομμύρια δολάρια βοήθειας σε αναπτυσσόμενες χώρες διοχετεύονται

³³ -Χουλιάρης, Α., 1998. *Η Διεθνής Αναπτυξιακή Βοήθεια προς τον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.

-Council of Europe, Manual on Human Right Education with Young People., *Activism and the Role of NGOs*.

³⁴ Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός. σελ. 12-15.

³⁵ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης. σελ 182-183.

-Κότιος, Α., 2002. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και Η Πρωτοβουλία Jubille 2000. Στο Π. Σκλιάς & Α. Χουλιάρης, εκδ. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

³⁶ Σκλιάς, Π. & Χουλιάρης, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

μέσω διεθνών ΜΚΟ, οι οποίες να σημειώσουμε ότι δεν είναι ανάλογου μεγέθους και ισχύ.

Η κατανομή των οικονομικών δυνατοτήτων είναι άνιση. Αυτό οφείλεται στα κράτη όπου ο εθελοντισμός έχει άλλη ιστορία. Για παράδειγμα στην Ελλάδα ο εθελοντισμός δεν είναι αναπτυγμένος, ιδιαίτερα σε σύγκριση με τον Αγγλοσαξονικό και το Σκανδιναβικό κόσμο. Η Κοινωνία Πολιτών (ΜΚΟ) αναπτύχθηκε και συνδέθηκε διαφορετικά σε κάθε χώρα-κοινωνία. Για παράδειγμα, στον Δυτικό κόσμο ήταν ως αποτέλεσμα απονομιμοποίησης της παραδοσιακής πολιτικής. Στον Νότο, συσχετίζεται με εναλλακτικές αντιπροσωπευτικές μορφές πολιτικής εξουσίας και στις Ανατολικές χώρες έχει συνδεθεί με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες³⁷.

Διεθνώς όμως, η μεταβολή που έχει γίνει στον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στη διεθνή σκηνή και στην αναπτυξιακή συνεργασία είναι μεγάλη³⁸. Ο ΟΗΕ και η Ευρωπαϊκή Ένωση³⁹ σήμερα για παράδειγμα, τις χρηματοδοτούν και τις συμβουλεύονται και έχουν προβλέψει συνθήκες και άρθρα για αυτές. Έτσι κάθε χρόνο ΟΗΕ, ΕΕ και κράτη δωρητές διοχετεύουν ποσοστά της βοήθειας μέσω ΜΚΟ⁴⁰.

Ο λόγος είναι, ότι κατά πολλούς διαθέτουν μια σειρά από συγκριτικά πλεονεκτήματα στην παροχή βοήθειας, όπως μικρότερο λειτουργικό κόστος αλλά και αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων για παράδειγμα στην καταπολέμηση της φτώχειας⁴¹. Με αυτό τον τρόπο σύμφωνα με τους υποστηρικτές τους, κερδίζουν διαρκώς έδαφος στο διεθνές σύστημα, αλλάζοντας τη φύση των διακρατικών

³⁷ Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός. σελ. 12-15.

³⁸ Χουλιάρας, Α., 1998. *Η Διεθνής Αναπτυξιακή Βοήθεια προς τον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.

³⁹ Sklias, P., 1999. *Non-Governmental Organisation and the International Political Economy, with Special Reference to the European Union's Development Policy*. Αθήνα: Εκδόσεις Anubis

⁴⁰ Μαλκίδης, Θ. 2004. *Ευρωπαϊκή Ένωση και Παρευξείνιος Χώρος*. Αλεξανδρούπολη: Εκδόσεις Γόρδιος.

⁴¹ Ομοίως, όπως πριν.

Επίσης, βλέπε -Πωλυζωίδης, Π., 2006. *Εθελοντισμός στην Κοινωνική Προστασία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

- Θεοδωρόπουλος, Μ. & Δόικος, Π. & Μαγκλάρα, Ε., 2009. *Εξέγερση Πόρων από Περιβαλλοντικές ΜΚΟ*. Αθήνα: WWF Ελλάς

σχέσεων και αμφισβητούν την κρατική κυριαρχία σύμφωνα με το θεωρητικό ρεύμα των ρεαλιστών.

Η μεγαλύτερη εμπλοκή των ΜΚΟ όμως στα διεθνή προβλήματα και κυρίως στην αναπτυξιακή συνεργασία δημιούργησε ένα πλήθος νέων ζητημάτων. Πολλοί κατηγορήσαν τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ότι είναι συχνά πολύ μικρές. Έτσι αποδεικνύονται ανίκανες και αδύναμες να διευρύνουν την επιρροή τους πέρα από το τοπικό επίπεδο και να προωθήσουν μακροχρόνιες διαρθρωτικές αλλαγές. Όσες ΜΚΟ είναι μεγάλες και με αρκετή επιρροή (κυρίως ΜΚΟ του βορρά) κατηγορούνται ότι είναι πολύ μεγάλες, και λειτουργούν τελείως επαγγελματικά με προσωπικό που ενδιαφέρεται περισσότερο για τη δική του ευημερία παρά για τα προβλήματα των φτωχών και δέχονται κριτική για την αντιπροσωπευτικότητά τους.

Για πολλούς, η παρουσία τους θεωρείται σημαντική. Γιατί με το συνεχώς αυξανόμενο ρόλο τους σε Εθνικό και διεθνές επίπεδο, έχουν φτάσει σε σημείο να υποκαταστήσουν και τη λειτουργία ορισμένων κρατών, περισσότερο του τρίτου κόσμου⁴². Άμεσα η έμμεσα συνδέεται με την αδυναμία της παραδοσιακής κρατικής οντότητας να εξασφαλίσει το συλλογικό και δημόσιο αγαθό. Η ασάφεια στον προσδιορισμό του συλλογικού αγαθού όσο και η αδυναμία του κράτους να εξασφαλίσουν την ίση συμμετοχή και πρόσβαση σε αυτό αποτελούν παράγοντες εμφάνισης και ανάπτυξης του φαινομένου των ΜΚΟ. Σήμερα η δράση τους στους τομείς όπως η διεθνής ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος⁴³, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει επιτευχθεί μέσα και από την ανάπτυξη των μεταξύ τους σχέσεων.

Η θεωρία που ερμηνεύει περισσότερο την αλλαγή στον ρόλο των ΜΚΟ είναι η διεθνική προσέγγιση. Έχει συνεισφέρει σημαντικά στη μελέτη για τη δράση και τη σημασία των ΜΚΟ. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της προσέγγισης η δράση μη κρατικών φορέων έχει αυξηθεί. Η επιρροή των μη κυβερνητικών φορέων, και η αλληλεπίδραση με τις κρατικές οντότητες έχουν συμβάλλει σε αυτό.

⁴² Σκλιάς, Π. & Χουλιάρας, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

⁴³ Θεοδωρόπουλος, Μ. & Δόικος, Π. & Μαγκλάρα, Ε., 2009. *Εξερεύνηση Πόρων από Περιβαλλοντικές ΜΚΟ*. Αθήνα: WWF Ελλάς

Μέσα σε όλα αυτά έχουν αναπτυχθεί και δύο αντικρουόμενες διαδικασίες. Από την μια πλευρά οι κοινωνίες είναι όλο και πιο εξαρτημένες με την παγκοσμιοποίηση, όπου συνήθως ορίζεται ως διαδικασία μέσα από την οποία ένα μη τοπικό φαινόμενο μπορεί να αναδειχθεί ως παγκόσμιο θέμα-πρόβλημα. Από την άλλη, διαφορετικές ομάδες ζητούν αυτονομία δράσης και δυνατότητας εκπροσώπησης τους μέσω αυτών των φορέων. Η παγκόσμια κοινωνία δεν περιορίζει τα μέλη της τα κράτη, τους κρατικούς φορείς, αλλά δίνει την δυνατότητα σε ετερόνυμες δυνάμεις να δρουν ανάμεσα σε αυτούς.

Επίσης, με το διεθνές σκηνικό να αλλάζει, το παγκόσμιο σύστημα διαμορφώνεται και δεν είναι πλέον διακρατικό και κρατοκεντρικό. Είναι πολυκεντρικό, με διάφορους κυβερνητικούς, μη κυβερνητικούς, διεθνείς και εθνικούς δρώντες. Αυτό τις κάνει σε κάθε περίπτωση, να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος εξωτερικής πολιτικής, ανάπτυξης διεθνών σχέσεων, του τρίτου τομέα και της κοινωνίας των πολιτών, η οποία έχει ιδιαίτερα σημαντικά αποτελέσματα να επιδείξει.

Βασικά και σημαντικά αποτελέσματα-προτάσεις των ΜΚΟ, που αργά αλλά σταθερά υιοθετούνται από τους επίσημους φορείς εξουσίας είναι, α) Βιώσιμη ανάπτυξη για την προστασία του περιβάλλοντος προς όφελος της κοινωνικής συνοχής (με πάντρεμα της ιδιωτικής αγοράς, δημόσιας οικονομίας, κοινωνικής οικονομίας), (β) Πλουραλιστική Δημοκρατία με βασική την ελευθερία και, (γ) Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία για την επίλυση των προβλημάτων του πλανήτη σε πλανητικό επίπεδο, δ) σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Να επισημάνουμε, πως σε αυτή τη δομή, ο ρόλος του κράτους δεν εξαφανίζεται. Αντίθετα, η σημασία του παραμένει σημαντική. Επίσης το κράτος συνεχίζει να διατηρεί αρμοδιότητες που δεν είναι δυνατόν να μεταφερθούν σε άλλους φορείς. Κράτος και μη κυβερνητικοί φορείς συνυπάρχουν απλά το κράτος έχει τον αποκλειστικό ρυθμιστικό ρόλο και ως ανακατανέμεται η εξουσία σε μια πλειάδα φορέων. Όσο ο ανταγωνισμός σε διεθνές επίπεδο κορυφώνεται, για τους υποστηρικτές της θεωρίας της παγκοσμιοποίησης, οι διεθνείς οργανισμοί και οι πολυεθνικές εταιρείες είναι σε θέση να νομιμοποιούνται να αναλάβουν δράσεις και λειτουργίες που παραδοσιακά στήριζαν και υλοποιούσαν τα κράτη.

Πίνακας 1

ΑΕΠ των ΜΚΟ σε σχέση με τις μεγαλύτερες παγκόσμιες οικονομίες (1999)

Χώρα	ΑΕΠ (τρεις \$)
ΗΠΑ	7.2
ΙΑΠΩΝΙΑ	5.1
ΚΙΝΑ	2.8
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.2
ΓΑΛΛΙΑ	1.5
ΒΡΕΤΑΝΙΑ	1.1
ΙΤΑΛΙΑ	1.1
ΜΚΟ (22 ΧΩΡΩΝ)	1.1
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	0.7
ΡΩΣΙΑ	0.7
ΙΣΠΑΝΙΑ	0.6
ΚΑΝΑΔΑΣ	0.5

Πηγή: Salamon, Anheier et al 1999. Βλ. Επίσης, Salamon & Sokolowski 2003. Τα στοιχεία του 2003 δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από αυτά του 1999.

3. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.

3.1. Αρνητικά της Κουμμουνιστικής περιόδου.

Με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου πραγματοποιήθηκαν αλλαγές στην πολιτική σκηνή των χώρων της ΝΑ Ευρώπης (Χώρες οι οποίες ανήκουν στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης είναι οι Ελλάδα, Αλβανία, Βόσνια-Ερζεγοβίνη Βουλγαρία, Κροατία, Μαυροβούνιο, ΠΓΔΜ, Ρουμανία, Σερβία και Σλοβενία), καθώς η επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης αυξάνονταν συνέχεια. Η περιοχή πέρασε στο στάδιο των μεγάλων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών αλλαγών⁴⁴. Σε αυτόν τον νέο τύπο εξουσίας και διακυβέρνησης της περιοχής υπήρχαν φυσικά και αντιδράσεις και αντιστάσεις⁴⁵. Μερίδα πολιτών τάχθηκε υπέρ των πολιτικών αυτών και άλλοι εναντιώθηκαν και φυσικά η πτώση του κουμμουνισμού το 90' θεωρήθηκε ως απελευθέρωση από την πλευρά τους.

Στο μεγαλύτερο διάστημα της περιόδου αυτής, δεν υπήρξε μεγάλη προϋπόθεση για την δημιουργία Μ.Κ.Ο⁴⁶. Είναι προφανές ότι κάτω από αυτές τις συνθήκες η δημιουργία κάθε μορφής Μ.Κ.Ο ήταν αρκετά δύσκολη⁴⁷. Ένα πρώτο βήμα για την Κοινωνία Πολιτών κατά την διάρκεια του ψυχρού πολέμου αποτέλεσε « Η τελική πράξη του Ελσίνκι 1975⁴⁸ ». Βοήθησε στην πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων και ήταν θεμελιακής σημασίας για την υιοθέτηση δεσμεύσεων (γνωστή ως τα 3 κάνιστρα), ένα από αυτά ήταν και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στηριζόμενοι σε αυτή την πράξη οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες άρχισαν να ιδρύουν επιτροπές του Ελσίνκι και 'ΜΚΟ' μετά το 1975 οι οποίες αποτέλεσαν τον πυρήνα για τις μετέπειτα επαναστάσεις.

⁴⁴ Giddens, A., 2002. Κοινωνιολογία. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σελ 458-460.

⁴⁵ Ομοίως, όπως πριν σελ 114-116.

⁴⁶ Σε κάποιες χώρες του τότε ανατολικού μπλοκ είχαν αναπτυχτεί σε μικρό βαθμό τέτοιες ομάδες σαν ΜΚΟ. Η Πολωνία και η Ουγγαρία διέθεταν ήδη μεγάλο αριθμό ομάδων που δραστηριοποιούνταν σε διάφορους τομείς.

⁴⁷ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης, σελ 43.

⁴⁸ Μεταπτυχιακή εργασία: « Η διπλωματία ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον 21^ο αιώνα: Συγκριτική προσέγγιση της δράσης των Ην. Εθνών και περιφερειακών οργανώσεων ». Μαρία –Ελένη Μαρκοπούλου. Αθήνα 2006. Σελ 197

Με την λήξη του παγκοσμίου πολέμου γίνονταν παντού προσπάθειες αναδόμησης των κρατών. Το ίδιο και στην ΝΑ Ευρώπη, όπου αρχίζουν οι προσπάθειες ανασυγκρότησης και επικράτησης του κομμουνισμού. Η υπεροχή του και η δύναμή του αρχίζουν να φαίνονται.

Μερικά κοινά μειονεκτήματα της επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης ήταν ότι οι μαζικές συγκεντρώσεις θεωρούνταν ύποπτες και κίνδυνος για τον κομμουνισμό, λόγω του φόβου κατάλυσης του πολιτεύματος από τις εξωτερικές και κυρίως δυτικές δυνάμεις. Πολλοί φυλακίστηκαν με την κατηγορία ή την υποψία ότι είναι πράκτορες ή ότι ενεργούσαν ενάντια του κομμουνισμού για συμφέρον των καπιταλιστικών-δημοκρατικών χωρών.

Η καταπιεστική και βίβανυση πολιτική συνεχίζεται. Κύρια χαρακτηριστικά είναι η προσπάθεια ενδυνάμωσης του μοναδικού κόμματός. Η προβολή του ηγέτη στην κοινή γνώμη ως πολιτικού που μπορεί να φέρει αλλαγές και ότι οι συγκεκριμένες πολιτικές είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της δυτικής επιρροής, παρουσιάζουν τον κομμουνισμό ως τον καλύτερο τρόπο διακυβέρνησης⁴⁹. Οι εκτελέσεις πολιτικών ήταν πολλές. Επίσης φυλακίστηκαν ή εξορίστηκαν όσοι δεν συμμορφώνονταν με το καθεστώς

Απαγορεύτηκε κάθε οργάνωση, οργανισμός και σχέση με την καπιταλιστική κοινωνία. Κάθε προσπάθεια προσέγγισης χωρών του δυτικού κόσμου. Όσο μεγάλη θέληση και αν υπήρχε από την πλευρά κάποιων διανοούμενων, για συνεργασία και συμβιβασμό των δύο κυρίαρχων καθεστώτων παγκοσμίως δεν υπήρχε η δυνατότητα επίτευξης με τέτοιου είδους μέτρα⁵⁰.

3.2. Θετικά της Κομμουνιστικής περιόδου.

Εκτός από τα μειονεκτήματα της επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης, υπήρχαν και μια σειρά ικανοποιητικών και θετικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν όλα αυτά τα χρόνια

⁴⁹ Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σελ 114-116.

⁵⁰ Bull, H., 2002. *Η Αναρχη Κοινωνία*. Β' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

στις συγκεκριμένες περιοχές. Πράγματα τα οποία ήθελαν, απαιτούσαν και υποστήριζαν οι λαοί. Μέτρα τα οποία έβρισκαν σύμφωνους πολλούς, δεν προκαλούσαν εξέγερση και την πτώση του πολιτεύματος. Σύμφωνα με πολλούς οι καλές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση απέφεραν πολλά οφέλη στην οργάνωση και ανάπτυξη των κρατών και ενός κοινωνικού κράτους που λειτουργούσε. Δημιουργήθηκαν σχετικά σταθερά κράτη, με Σοβιετικό τρόπο οργάνωσης και εσωτερικής διοίκησης.

Αναπτυχτήκαν πενταετή προγράμματα ανάπτυξης στις χώρες αυτές όπως στη Ρωσία, αναπτύσσοντας έτσι πολλούς τομείς παραγωγής οι οποίοι έκαναν την οικονομία να ανθίσει περισσότερο. Δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη συστηματικής κοινωνικής πολιτικής, με στόχο την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, κυρίως αδύναμων κοινωνικών ομάδων της κοινωνίας. Δηλαδή προσπαθούσε να εξασφαλίσει:

- Τα απαραίτητα υλικά αγαθά για την επιβίωση (τροφή, ένδυση, κλπ)
- Όσο το δυνατόν καλύτερη δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και υπηρεσίες υγείας για όλους τους πολίτες.
- Ανάπτυξη ατομικών, κοινωνικών σχέσεων, των γονέων – παιδιών και άλλων.
- Ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες υγείας, κοινωνικές υπηρεσίες, δυνατότητα στην απασχόληση και άλλα πολλά⁵¹.

Εξασφαλίστηκε εργασία για την πλειοψηφία του πληθυσμού. Καταπολεμήθηκε ο αναλφαβητισμός και ιδρύθηκαν πολλά σχολεία, πανεπιστήμια και ακαδημίες. Αναπτύχτηκε ένα πολύ καλό σύστημα εκπαίδευσης που οδήγησε στην αύξηση του αριθμού των νέων στα σχολεία, που στόχο είχε την εξάλειψη της πάλης των τάξεων.

Από την άλλη όμως κάποιοι υποστηρίζουν πως όλα αυτά είχαν ως ένα και μοναδικό στόχο την προπαγάνδα και την δημιουργία ενός νέου προτύπου, του σοσιαλιστή ατόμου. Διαμορφώθηκε ένα κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική η οποία παρεχόταν μόνο από το κράτος χωρίς την παρέμβαση κανενός άλλου παράγοντα. Εξασφαλίστηκε σύνταξη γήρατος, επίδομα εργατικού ατυχήματος και άλλα πολλά προνόμια τα οποία εξασφάλιζαν την ατομική και κοινωνική ισότητα στον λαό.

⁵¹ Bruce S. Jansson., 1984. *The Theory and Practice of Social Welfare Policy*. Wadsworth Publishing.

Από το 1985 περίπου βλέπουμε τα πρώτα μεγάλα προβλήματα της τότε Σοβιετικής Ένωσης που εντάθηκαν εξαιτίας και των εσωτερικών συγκρούσεων. Οι μεγάλες αναταράξεις και αστάθειες στον πολιτικό κόσμο παίρνουν μεγαλύτερες διαστάσεις. Η αντιπαλότητα μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων τότε και ο ψυχρός πόλεμος φτάνει στο τέλος με την επικράτηση του δυτικού κόσμου.

Αποτέλεσμα αυτών των γεγονότων είναι η πτώση του κομμουνισμού. Από το '90 και μετά οι αλληπάλληλες αναταράξεις στην πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της περιοχής ισοπέδωναν κάθε προσπάθεια που είχε γίνει και θα μπορούσε να γίνει στα πρώτα χρόνια. Όλα αυτά συνέβαλαν κυρίως στη συνεχή επιβράδυνση της ανάπτυξης ενός θεμελιωμένου κοινωνικού κράτους, εξοπλισμένου και έτοιμου να ανταπεξέλθει στις μεγάλες κοινωνικές ανάγκες των χωρών.

Η παρέμβαση όμως εξωγενών δυνάμεων και οργανισμών συνέβαλαν στην μεγάλη πρόοδο και προσπάθεια ανασυγκρότησης της περιοχής της ΝΑ Ευρώπης από τη κρίση του '90 και των πρώτων ετών. Τα κράτη είχαν καταρρεύσει και είχε ξεκινήσει η μετάβαση στη δημοκρατία⁵².

Τα πρώτα χρόνια μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ παρατηρούμε μια προσπάθεια μαζί με την ανασυγκρότηση-εκδημοκρατισμό⁵³ των κρατών να αναπτυχτεί και ο τρίτος τομέας, να οργανωθεί και να γίνει χρηστή διαχείριση του ρόλου της. Στις μεγάλες και οικονομικά ανεπτυγμένες μόνο πόλεις παρατηρούμε Ο.Τ.Α οι οποίοι είναι ισχυροί και οργανωμένοι ώστε να μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και να συνεργαστούν με τις ΜΚΟ στην προσπάθεια αυτή. Στην περιφέρεια ο ρόλος τους και οι δράσεις τους είναι υποτυπώδεις έως και μηδαμινές.

*“Οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, δεν έχουν σχετική παράδοση στενής συνεργασίας με πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών. Είναι μια πρόκληση για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην περιοχή να αναπτύξουν σχέσεις καλής συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές και να καταστούν σοβαροί εταίροι στη διαμόρφωση μιας ανθρώπινης και αποτελεσματικής πολιτικής”*⁵⁴.

⁵² Tomes, I., 1997. *E Drejta e Sigurimit Social*. Tirane

⁵³ Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. Σ. 460-462.

⁵⁴ ΜΚΟ Διογένης: www.diogenis.info, NGO Diogenis: Drug Policy Dialogue in South East Europe

Όλα αυτά φανερώνουν την χαώδη κατάσταση που επικρατεί στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Επίσης την αδυναμία του κράτους να αναπτύξει ένα δίκτυο ασφαλείας για τους πολίτες της και τις αδύναμες κοινωνικές ομάδες.

Μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και του κομμουνιστικού καθεστώτος πολλά έντυπα στα ΜΜΕ διατύπωναν πως δεν θα έπρεπε να δυσαρεστεί κανέναν το τέλος αυτό, υποδηλώνοντας μια νέα αρχή για τις περιοχές της ΝΑ Ευρώπης⁵⁵ με μεγάλες και ριζικές αλλαγές⁵⁶.

⁵⁵ Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*.

⁵⁶ Krasniqi, A., 2006. *Partite Politike ne Shqiperi*. Tirane: Institutit Shqiptar te Studimit te Politikave.

4. ΘΕΩΡΙΕΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΚΟ⁵⁷

4.1. Παραδοσιακή προσέγγιση⁵⁸

Σε κάθε περίπτωση, η εμφάνιση των ΜΚΟ βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση και με τις θεωρητικές προσεγγίσεις που εξηγούν την πολιτική και την οικονομική πραγματικότητα. Οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις των διεθνών σχέσεων χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: τις παραδοσιακές θεωρίες οι οποίες βασίζονται στο κρατοκεντρικό μοντέλο λειτουργίας του πολιτικού συστήματος και τις εναλλακτικές προσεγγίσεις οι οποίες προσδίδουν μια άλλη περιγραφική βάση για την ανάπτυξη των δράσεων τόσο των ΜΚΟ όσο και Διεθνών Οργανισμών.

Στις παραδοσιακές θεωρίες συμπεριλαμβάνεται η ρεαλιστική θεωρία που είναι και η κυριότερη. Η θεωρία αυτή δεν παρέχει κάποιο θεωρητικό υπόβαθρο για τη μελέτη του ρόλου και τη δράση των ΜΚΟ στο παγκόσμιο σύστημα, γιατί το κράτος είναι η βασική, αν όχι η αποκλειστική μονάδα ανάλυσης όσο δεν εξαλείφονται τα αίτια πολέμου⁵⁹.

Οι παραδοσιακές θεωρίες εκλαμβάνουν το κράτος ως το σημαντικότερο φορέα δράσης⁶⁰. Μονό οι Νεορεαλιστές υποστηρίζουν, ότι τα κράτη είναι δυνατόν να συνεργαστούν, αφού πρώτα διαπιστώσουν ότι η συνεργασία είναι προς όφελός τους. Η πιθανή αυτή συνεργασία, οι ρεαλιστές λένε ότι μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον

⁵⁷ Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης, σ, 78-80.

⁵⁸ - Ήφαιστος, Π., 2003. *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό*. Δ' Έκδοση 2007. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, σελ 238-244, 338-351

- Baylis, J & Smith, S., *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο Α.Ε.

- www.ifestos.edu.gr

⁵⁹ -Ομοίως, όπως πιο πριν

-Wight, M., 1998. *Διεθνής Θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

- Carr Edward, H., 2004. *Εισαγωγή στη Μελέτη των Διεθνών Σχέσεων: Η εικοσαετής κρίση 1919-1939*. Γ' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

- Mearsheimer John, J., 2006. *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Γ' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα – W.W. Norton & Company, σελ 51-65

⁶⁰ Ήφαιστος, Π., 2009. *Κοσμοθεωρία των Εθνών. Συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

δεν λαμβάνεται υπόψη η ανησυχία του ενός κράτους για τα θετικά οφέλη του άλλου και στα πλαίσια ενός Διεθνούς Οργανισμού.

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο ανάλυσης, οι γενικοί όροι έχουν ελάχιστη επιρροή στη διαμόρφωση του διεθνούς συστήματος. Έτσι οι παραδοσιακές προσεγγίσεις συνηγορούν στο ότι οι ΜΚΟ αποτελούν ένα μικρό μόνο μέρος των σχέσεων μεταξύ των κρατών⁶¹. Σ' αυτό το πλαίσιο ο ρόλος των ΜΚΟ δεν φαίνεται να είναι υπολογίσιμο μέγεθος και ο χώρος ανάλυσης τους είναι πολύ περιορισμένος. Η κρατοκεντρική οπτική των παραδοσιακών προσεγγίσεων δεν εξαντλείται το διεθνές σύστημα στα κράτη, αλλά χρειάζεται εμπλουτισμό και εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης για την ανάλυση και του ρόλου των ΜΚΟ⁶².

4.2. Εναλλακτική προσέγγιση⁶³

Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις από την άλλη, προσφέρουν μεγαλύτερο πεδίο ερευνητικής δραστηριότητας απ' ότι οι παραδοσιακές, σχετικά με το ρόλο των ΜΚΟ. Η προσέγγιση αυτή χαρακτηρίζεται από την υιοθέτηση της αρχής, ότι το κρατοκεντρικό μοντέλο που κυριαρχεί στις παραδοσιακές προσεγγίσεις γίνεται χαλαρό. Επιτρέπει με τον τρόπο αυτό τη νομιμοποίηση της δράσης πλειάδας άλλων υποκείμενων εκτός των κρατών⁶⁴, όπως ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα, πολυεθνικές επιχειρήσεις και άλλοι φορείς. Έτσι η θεωρητική αυτή πλευρά λειτουργεί ως βάση και σύμβουλος στην απόκτηση των ΜΚΟ θεωρητικού υπόβαθρου στο διεθνές σύστημα. Οι διεθνικές ενώσεις ή αλλιώς διεθνείς ΜΚΟ (International NGOs) γίνονται

⁶¹ -Ηφαιστος, Π., 2003. *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό*. Δ' Έκδοση 2007. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, σελ 392-402, 409,

-Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερης.

- Wight, M., 1998. *Διεθνής Θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

⁶² -Hall, S. & Held, D. & McGrew, A., 2003. *Η νεωτερικότητα σήμερα*

Οικονομία, κοινωνία, πολιτική, πολιτισμός. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας

-Baylis, J. & Smith, S., 2007. *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο Α.Ε.,

⁶³The emerging Role of NGOs in International Relations. Στο, <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/8/53003108.pdf>

-Keohane, R, O, & Nye, J, S., 1971. *Transnational Relations and World Politics*. Cambridge: Harvard University.

⁶⁴ Ο Ernest Haas, ως κύριος εκφραστής της θεωρία του Νεολειτουργισμού προτάσσει μια έμμεση στρατηγική για το ξεπέρασμα του έθνους –κράτους . Σύμφωνα με τη θεωρία του Νεολειτουργισμού, οι ομάδες-συμφερόντων κατέχουν σημαντική θέση στη πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

πλέον μια σημαντική τρίτη δύναμη στο διεθνές σύστημα αφού και ο ΟΗΕ⁶⁵ και η ΕΕ⁶⁶ συνεργάζονται με τους φορείς αυτούς.

Η μελέτη των ΜΚΟ βασίζεται στην υπόθεση ότι ο σύγχρονος κόσμος συνιστά μια οργανική ολότητα. Για τους «λειτουργιστές», τα θέματα της εσωτερικής και της εξωτερικής πολιτικής, είναι αλληλένδετα, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατός ο διαχωρισμός τους.

Έτσι οι ΜΚΟ δύναται πλέον να αναλαμβάνουν ευθύνες για το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων. Η κοινωνία των πολιτών εμπεριέχει μέσα της δύο εναλλακτικά σενάρια. Το πρώτο είναι αυτό της μαζικής συμμετοχής και το δεύτερο σενάριο της εναλλακτικής άσκησης πολιτικής επιρροής μέσα από τα σχήματα διαβούλευσης⁶⁷. Η σημασία και ο ρόλος των ΜΚΟ, γίνεται αντιληπτός και στο βαθμό που οι φορείς αυτοί συμμετέχουν στη διαδικασία της διάχυσης των εξουσιών και συνεισφέρουν προς αυτή την κατεύθυνση. Οι ΜΚΟ δεν απαιτούν πίστα εξουσίας, απαιτούν ρόλο και πεδίο δράσης, σε θέματα που πραγματικά η ίδια η πολιτεία και η πολιτική χρειάζονται τους πολίτες.

⁶⁵ Otto, D., *Nongovernmental Organizations in the United Nations Systems: The Emerging Role of International Civic System*. Στο, <http://www.jstor.org>

⁶⁶ Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση οι εθελοντικές οργανώσεις ορίζονται με βάση τα εξής χαρακτηριστικά:

- Να διαθέτουν κάποια, έστω και υποτυπώδη, επίσημη ή θεσμική οντότητα.
- Να είναι μη κερδοσκοπικές, που σημαίνει ότι στόχος τους δεν είναι η απόκτηση κερδών από τα διοικητικά στελέχη ή τα μέλη τους.
- Να είναι διοικητικά ανεξάρτητες, κυρίως από κυβερνήσεις και άλλες δημόσιες αρχές.
- Η διοίκηση πρέπει να ασκείται κατά "ανιδιοτελή" τρόπο. Αυτό σημαίνει, όχι μόνον ότι οι οργανώσεις δεν πρέπει να είναι αυτές καθαυτές κερδοσκοπικές, αλλά επίσης ότι εκείνοι που τις διοικούν δεν θα πρέπει να ενεργούν με την προοπτική του προσωπικού κέρδους.
- Η δραστηριότητά τους να στοχεύει, τουλάχιστον εν μέρει, στην προώθηση του δημόσιου συμφέροντος

⁶⁷ Otto, D., *Nongovernmental Organizations in the United Nations Systems: The Emerging Role of International Civic System*. Στο, <http://www.jstor.org>

5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ⁶⁸

Οι ΜΚΟ έχουν αναπτύξει πλειάδα δράσεων στο διεθνές σύστημα και η σημασία τους είναι αδιαμφισβήτητη. Αν και δεν υπάρχουν κοινά αποδεκτές παράμετροι αξιολόγησης, αποτίμησης της δράσης τους, αποτελεσματικότητας των ενεργειών τους, έχουν επιδράσει όμως σε πολλούς τομείς και μεγάλο αριθμό ανθρώπων.

Ανεξάρτητα από το αντικείμενό τους, οι ΜΚΟ διακρίνονται για την εντυπωσιακή τους ποικιλομορφία σε όλα τα επίπεδα. Μπορεί όμως το παραπάνω να χαρακτηριστεί «Κοινωνία Πολιτών»; Μπορεί ένα συνονθύλευμα από φορείς ανεξάρτητους μεταξύ τους, να εξασφαλίσει μια ολοκληρωμένη «κάλυψη» των πολιτών από όλα τα μέτωπα; Η ποικιλομορφία όμως είναι ακριβώς η δύναμη των ΜΚΟ. Εκεί που τα εργαλεία της μιας δεν αρκούν, μια άλλη μπορεί να συνεχίσει⁶⁹.

Αυτό το οποίο παρατηρείται, είναι η συνεχής αύξηση της δύναμης τους και των οικονομικών πόρων που έχουν στη διάθεσή τους. Το έτος 1992, διαχειρίστηκαν 13% του συνόλου της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, ποσό το οποίο ανέρχεται σε 8,3 δισεκατομμύρια δολάρια.

Κάποιοι υπολογίζουν ότι μέσω των ΜΚΟ κινούνται περίπου 8,5 δις δολάρια ετησίως, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος θα προορίζεται για δράσεις παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Μάλιστα, σύμφωνα με έκθεση της παγκόσμιας Τράπεζας, για την καταπολέμηση της φτώχειας μέσω των ΜΚΟ, διακινήθηκαν 10 δις δολάρια, το 50% είναι από επίσημες πηγές και δημόσιους φορείς.

Από το 1990 βλέπουμε να παγιώνονται σταδιακά οι ακόλουθες τάσεις Α) μείωση της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας μέσω των κρατών, αλλά χορήγησή τους μέσω

⁶⁸-The emerging Role of NGOs in International Relations. Στο, <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/8/53003108.pdf>

- Otto, D., *Nongovernmental Organizations in the United Nations Systems: The Emerging Role of International Civic System*. Στο, <http://www.jstor.org>

- Καρκαλέτση, Σ., *Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) στην προώθηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής*. 6. Δεκεμβρίου 2006: στο, e-grammes.gr.

⁶⁹ Υπόθεση Brent Spar, εναντίωση στη Shell για την απόρριψη μιας εξέδρας πετρελαίου στη Βόρεια Θάλασσα η οποία ξεκίνησε από την Greenpeace, μια ακτιβιστική οργάνωση, όμως σύντομα ένωσε πολλούς φορείς.

κυρίως ΜΚΟ. Β) Οι διμερείς κυβερνητικές συμφωνίες μειώνονται και αναπτύσσεται η πολυμερής αναπτυξιακή βοήθεια. Γ) Υπάρχει αύξηση του ποσοστού οικονομικής βοήθειας μέσω ΜΚΟ. Δ) Παρατηρείται μια προσπάθεια ενίσχυσης των τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων για να καταστεί βιώσιμη η αναπτυξιακή βοήθεια. Ε) παρατηρούμε επίσης μετατόπιση της αναπτυξιακής βοήθειας για τη συγκρότηση της πρώην Ανατολικής Ευρώπης. ΣΤ) Αύξηση της ανθρωπιστικής βοήθειας σε καταστάσεις κυρίως κρίσης. Όλα αυτά έχουν ως απώτερο στόχο και την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ κρατών και για να μην υπάρξει επέκταση κάποιας ενδεχόμενης τοπικής κρίσης με παγκόσμιες συνέπειες⁷⁰.

Όμως, ακόμη και στις σπάνιες τέτοιες περιπτώσεις, τα κενά των ΜΚΟ είναι πολλές φορές περισσότερα από τις περιοχές αλληλοεπικάλυψης. Ο Μη Κυβερνητικός χώρος όπως φαίνεται δεν είναι τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από ένα σύνολο, δεν είναι ένα Όλον.

Οι ΜΚΟ, λοιπόν, υστερούν αρκετά από άποψη οικονομικής και οργανωτικής ισχύος έναντι του βιομηχανικού lobby⁷¹. Απάντηση των ΜΚΟ, λοιπόν, δεν θα μπορούσε παρά να είναι η ένωση και ο συντονισμός των δυνάμεών τους μέσα στα πλαίσια εθνικών ή διεθνών δικτύων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα ευρωπαϊκά δίκτυα EUROSTEP⁷², APPRODEV⁷³, EURO-CIDSE⁷⁴, ICDA⁷⁵ μέσω των οποίων και οι αδυναμίες σε εθνικό επίπεδο ξεπερνιούνται (έλλειψη πόρων, ασυνεννοησία με δημόσιες αρχές κλπ).

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη μίας ουσιαστικής σύμπραξης ΜΚΟ-Κράτους είναι η εγκατάλειψη του παραδοσιακού ρόλου τόσο του Κράτους όσο και των ΜΚΟ, ή αλλιώς η μετεξέλιξή τους. Για το μεν κράτος πρέπει να οδηγείται προς την έννοια της Διακυβέρνησης και για τις ΜΚΟ μια σταδιακή μετάβαση σε ένα νέο ρόλο, αυτό της “αναπτυξιακής” ΜΚΟ (Fischer & Scotto 2000).

⁷⁰ Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

⁷¹ Σε αναφορά που εκδόθηκε το 2003, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισημαίνει ότι το 70% των ευρωπαϊκών φορέων άσκησης πίεσης δουλεύουν για εταιρικά συμφέροντα και μόνο το 30% αντιπροσωπεύουν ΜΚΟ.

⁷² Eurostep (European Solidarity Towards Equal Participation of People)- www.eurostep.org

⁷³ APPRODEV - www.aprodev.eu/

⁷⁴ EURO-CIDSE- www.cidse.org

⁷⁵ ICDA -International Confederation of Dietetic Associations

Η παρουσία των ΜΚΟ είναι έντονη σε περιόδους κρίσης. Αυτό αναδεικνύει δύο, αντιφατικές ίσως πραγματικότητες. Σε περιόδους κρίσεων όπου ο ρόλος των ΜΚΟ ενδέχεται να είναι σημαντικός και σωτήριος, η χρηματοδότηση από τα κράτη μειώνεται. Η κρατική μηχανή είναι δύσκολο να ανταποκριθεί. Ενώ από την άλλη σε περιόδους ανάπτυξης οι χρηματοδοτήσεις αυξάνονται όπως και οι ΜΚΟ.

Στο πλαίσιο του υπάρχοντος κρατοκεντρικού μοντέλου ανάλυσης, ο ρόλος των ΜΚΟ είτε δεν είναι υπολογίσιμος, είτε ο χώρος δράσης τους είναι πολύ περιορισμένος. Άρα η κρατοκεντρική αντίληψη των παραδοσιακών προσεγγίσεων δεν διευκολύνει την ανάλυση ρόλου των ΜΚΟ.

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως οι ΜΚΟ ασκούν μικρή επιρροή στο διεθνές σύστημα και το κρατοκεντρικό μοντέλο (ρεαλισμός) παραμένει ως η επικρατέστερη θεωρία σε επίπεδο μοντέλων ανάλυσης. Σε αντίθεση όμως με τα νέα δεδομένα, το υπάρχον σύστημα, ενώ παραμένει κρατοκεντρικό, παρατηρούμε την οικοδόμηση νέων εναλλακτικών υποκειμένων (πχ οι εν τι γένεση κοινωνία πολιτών), όπου για να συλλάβουμε-κατανοήσουμε τη λειτουργία και τον ρόλο του συνεχούς αναδυόμενου τρίτου τομέα, χρειαζόμαστε ένα μη κρατοκεντρικό σύστημα ανάλυσης η εμπλουτισμό της ίδιας.

6. Ο ΑΥΞΗΜΕΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.

Η μεγάλη έκρηξη των διεθνών και τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων από το '90 και μετά, όπου τα περισσότερα κομμουνιστικά κράτη κατέρρευσαν, ήταν ένας τρόπος παρέμβασης ανεπτυγμένων κρατών και οργανώσεων (για παράδειγμα Ο.Η.Ε) στην αντιμετώπιση των κρίσεων της μετάβασης στην δημοκρατία⁷⁶.

Η αύξηση του αριθμού των Μ.Κ.Ο παγκοσμίως, η παρέμβασή τους σε δύο και περισσότερα κράτη, έφεραν στο προσκήνιο την ανάπτυξη Διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σαν φορείς παρέμβασης για τη διεθνή ανάπτυξη. Οι διεθνείς οργανισμοί αντιμετώπισαν θετικά τον ρόλο τους στην νέα τάξη πραγμάτων, σε αρκετό βαθμό και οι πολίτες των ανεπτυγμένων χωρών⁷⁷.

Όμως υπάρχει και μια άλλη πλευρά, σε άλλα πρώην κομμουνιστικά κράτη, όπου οι οργανώσεις αυτές αντιμετωπίζονται με μεγάλη καχυποψία, αμφιβολία για το έργο⁷⁸ τους και την δυναμική τους. Αυτό οφείλεται στην δυσπιστία των πολιτών για την παροχή «υπηρεσιών» από τις Μ.Κ.Ο και την υποκατάσταση του κοινωνικού κράτους. Η λειτουργία των οργανώσεων απαγορευόταν λόγω της μεγάλης κυριαρχίας και ελέγχου όλων των φορέων και των παροχών από το κράτος⁷⁹.

Οι παραπάνω λόγοι αποτελούν επίσης κάποιες από τις πρωταρχικές αιτίες ενασχόλησης πολλών ειδικών με το θέμα των διεθνών και τοπικών Μ.Κ.Ο. Παρόλα αυτά ακόμη και σήμερα όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω και στην ΝΑ Ευρώπη δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος και κοινά αποδεκτός ορισμός των Μ.Κ.Ο. Υπάρχει όμως «συμφωνία» ότι είναι μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές.

⁷⁶ - Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

-Σκλιάς, Π. & Χουλιάρης, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

⁷⁷ -Bull, H., 2002. *Η Αναρχη Κοινωνία*. Β' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

-Bennett, A. & Oliver, J., 2006. *Διεθνείς Οργανισμοί: Αρχές και Προβλήματα*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Gutenberg.

⁷⁸ Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σελ 475-478

⁷⁹ Ομοίως, όπως πριν σελ 458-464

Οι Μ.Κ.Ο δεν δημιουργήθηκαν από κράτη αλλά εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο ποσοστό οικονομικά. Πολλές φορές βρίσκονται στην αντίπαλη όχθη από τις κυβερνήσεις και ασκούν πίεση στην λήψη μέτρων αντιμετώπισης κοινωνικών αναγκών. Επίσης αμφιβολίες υπάρχουν για την δυνατότητα τους να πραγματοποιήσουν αλλαγές σε μεγάλο και ευρύ πεδίο⁸⁰.

Η ανάπτυξη στην ΝΑ Ευρώπη οφείλεται στο σημαντικό ρόλο που έχουν στις χώρες αυτές, καθώς παρέχουν υπηρεσίες, ανθρωπιστική βοήθεια, συμμετέχουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών κρίσεων στην πορεία εκδημοκρατισμού κρατών. Κερδίζουν συνεχώς έδαφος σε τοπικό και εθνικό επίπεδο και διαχειρίζονται πάρα πολλές φορές μεγάλα κονδύλια και έχουν μεγάλο προϋπολογισμό, πολλές φορές μεγαλύτερο και από κράτη του τρίτου κόσμου⁸¹.

Σύμφωνα με τις Μ.Κ.Ο και τις πληροφορίες που αντλούμε από τα προγράμματα και τις δράσεις τα οποία ανακοινώνουν πως αναπτύσσουν δίαυλους επικοινωνίας και συνεργασίας στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Αυτό τείνει να γίνεται ευκολότερο καθώς οι Μ.Κ.Ο με την συνεχή ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία μεταξύ τους αναπτύσσουν με την πάροδο του χρόνου ένα αρκετά αξιόλογο σύστημα οργάνωσης (Management) διαχείρισης κονδυλίων, προγραμματισμού και συνεργασίας⁸².

Μετά την πτώση του σοσιαλιστικού καθεστώτος και τις αλληπάλληλες κρίσεις σε όλα τα πεδία από την μια έκαναν τις Μ.Κ.Ο να εγκατασταθούν και να προσφέρουν στην ανασυγκρότηση⁸³ των χωρών, από την άλλη οι πολίτες αντιμετωπίζουν στην αρχή με μεγάλη καχυποψία το έργο τους. Αυτό επειδή επί πολλά χρόνια όλες αυτές οι παροχές ελέγχονταν από το κράτος και οι οποιεσδήποτε οργανώσεις θεωρούνταν κίνδυνος για το καθεστώς. Αλλά και σήμερα οι οργανώσεις αυτές με τις συνεχείς

⁸⁰ Παυλιζοϊδης, Π., 2006. *Εθελοντισμός στην Κοινωνική Προστασία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

⁸¹ Bennett, A. & Oliver, J., 2006. *Διεθνείς Οργανισμοί: Αρχές και Προβλήματα*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Gutenberg

⁸² Kume, V., 2005. *Planifikim Strategjik ne Organizatat Publike dhe Jofitimprures*. Tiranë: Pegi

⁸³- Φραγκονικολόπουλος, Χρήστος., ΜΗ – ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Κατηγορία(ες): Α3. Κοινωνία των πολιτών - ΜΚΟ. Στο, edo-mko.gr

-Στην περιοχή των Βαλκανίων μεγαλύτερη δράση είχε η Ελλάδα. Το Ελληνικό Σχέδιο για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ), συνολικού ύψους 550 εκατ. €, αποσκοπούσε κυρίως στην υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής αλλά και στην ενδυνάμωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συνεργασίας μεταξύ των χωρών της περιοχής μας. Οι χώρες-λήπτες, ήταν οι Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο, πΓΔΜ, Ρουμανία και Σερβία. Αρχές που διέπουν την εφαρμογή του εν λόγω προγράμματος είναι η αποτελεσματικότητα και η διαφάνεια.

αποκαλύψεις περί εκμετάλλευσης πόρων προς όφελος τους κάνουν αυτή την δυσπιστία ακόμη μεγαλύτερη⁸⁴. Οι μεταβολές στην Ανατολική Ευρώπη συνεχίζουν να έχουν πολλά ερωτηματικά ως προς το αν αυτές οι εναλλακτικές αποτελούν τη καλύτερη λύση⁸⁵.

Σε περιόδους κρίσεων των οικονομικά αδύναμων χωρών υπήρξαν αρκετοί φορείς και τρόποι κατευνασμού των κοινωνικών αναταράξεων. Διεθνείς φορείς και κράτη όπως και η Ελλάδα⁸⁶, είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω ΜΚΟ δραστηριοποιήθηκαν για την ασφαλή ανασυγκρότηση κοινωνιών και κρατών της ΝΑ Ευρώπης. Έχοντας μερικές φορές στόχους γενικούς σε παγκόσμιο επίπεδο και άλλες φορές στόχους πολύ πιο συγκεκριμένους με αποτέλεσμα να εστιάζονται σε ένα μόνο θέμα ή σκοπό. Να επισημανθεί ότι οι ΜΚΟ δεν επρόκειτο φυσικά να υποκαταστήσουν το κράτος ή την αγορά, αλλά η δράση τους να εμπλουτίσει το κοινωνικό μοντέλο και να ενισχύσει παράλληλα τους μηχανισμούς ελέγχου όλων των θεσμοθετημένων ή μη εξουσιών.

Οι Διεθνείς Οργανισμοί (βλέπε πίνακα 1) που είχαν μεγαλύτερη παρουσία στην ΝΑ Ευρώπη είναι για παράδειγμα U.N.O (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών), I.L.O (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας), U.N.D.P (Πρόγραμμα ανάπτυξης Ηνωμένων Εθνών), UNICEF (Οργάνωση Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά), UNESCO (Οργάνωση Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τον πολιτισμό). Επίσης και κράτη τα οποία χρηματοδοτούν τις Δ.Μ.Κ.Ο για την παροχή υπηρεσιών και βοήθειας από το '90 και μετά. Επίσης πολύτιμος είναι και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των πολλών προγραμμάτων της στην ανάπτυξη της περιοχής⁸⁷.

⁸⁴ Σκλιάς Π., 2001. *Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Τα Βαλκάνια, η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη (ΚΑΕ), οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και οι σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση σελ 149-162

⁸⁵ Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, σελ 475-478.

⁸⁶ http://www.pentapostagma.gr/2011/03/blog-post_8915.html

⁸⁷ -Πωλυζωίδης, Π., 2006. *Εθελοντισμός στην Κοινωνική Προστασία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
-Bennett, A. & Oliver, J., 2006. *Διεθνείς Οργανισμοί: Αρχές και Προβλήματα*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Gutenberg

-Kume, V., 2005. *Planifikim Strategjik ne Organizatat Publike dhe Jofitimpruresh*. Tirane: Pegi

Πίνακας 1

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
1. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)
2. United Nations Children's Fund (UNICEF)
3. World Food Programme (WFP)
4. World Health Organisation (WHO)
5. International Committee of Red Cross (ICRC)
6. International Federation of Red Cross (IFRC)
7. Belgium Red Cross
8. Finish Red Cross
9. French Red Cross
10. German Red Cross
11. Hellenic Red Cross
12. Italian Red Cross
13. Netherlands Red Cross
14. Spanish Red Cross

Πηγή: ECHO., 2002.

Ο τρόπος παρέμβασης αυτός, έχει υιοθετηθεί από τους οργανισμούς, την ΕΕ⁸⁸ και τα κράτη με σκοπό τον πιο ομαλό εκδημοκρατισμό. Στόχος είναι η συμμετοχή των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης.

⁸⁸ Η ΕΕ έχει υιοθετήσει εδώ και πολλά χρόνια την στρατηγική της δημοκρατικής βοήθειας στην αντιμετώπιση προβλημάτων στις υπό μετάβαση πρώην σοσιαλιστικές χώρες στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Στόχος των πολιτικών αυτών είναι η οικοδόμηση δημοκρατικών κοινωνιών με την ίδρυση κρατικών συστημάτων σύμφωνα με τα δυτικά δημοκρατικά πρότυπα. Περισσότερες πληροφορίες στα σχέδια εκδημοκρατισμού και ένταξης χωρών στην ΕΕ, π.χ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2666/2000 του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 2000.

Τα προγράμματα οπού συμμετέχουν και ΜΚΟ⁸⁹ αποσκοπούν κυρίως στα εξής:

- την ανασυγκρότηση
- τη σταθεροποίηση της περιοχής
- την παροχή βοήθειας για την επιστροφή των προσφύγων και των εκτοπισθέντων
- τη στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων, της κοινωνίας των πολιτών, των ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης και της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος
- την ανάπτυξη μιας βιώσιμης οικονομίας της αγοράς
- την καταπολέμηση της φτώχειας, την ισότητα των φύλων, την εκπαίδευση και την κατάρτιση καθώς και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος
- την περιφερειακή, διεθνική, διεθνή και διαπεριφερειακή συνεργασία των δικαιούχων χωρών με τις χώρες της Ένωσης και άλλες χώρες της περιοχής.

Οι Δ.Μ.Κ.Ο (βλέπε πίνακα 2) έχουν αναπτύξει στενή συνεργασία με τις τοπικές Μ.Κ.Ο με στόχο την εύρεση βέλτιστων μεθόδων παρέμβασης στην αντιμετώπιση των προβλημάτων. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι συνυφασμένες με τις κύριες γενικές δράσεις των Μ.Κ.Ο και των χρηματοδοτών τους, (Σκλιάς 2002, Πολυζωίδης 2006, Bennett & Oliver 2006) όπως:

- Αναπτυξιακή βοήθεια
- Άσκηση πίεσης στην διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Ενδυνάμωση των θεσμών

⁸⁹ Η συμμετοχή και ίδρυση ΜΚΟ στα προγράμματα «δημοκρατικής βοήθειας» έχουν στόχο και την προώθηση διοικητικών μεταρρυθμίσεων και ενός μοντέλου δημοκρατικής διακυβέρνησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	
1. Action Contre la Faim (Fr)	25. Humanitarian Cargo
2. ACTED	26. International Crisis Group
3. AISI Scanderberg (It)	27. Internat.Cath.Migrat.Commtee
4. Aide Medicale Internationale	28. IISA (Gr)
5. ASB (Ger)	29. Internat.Medical Corps (USA)
6. Atlas Logistique (Fr)	30. Intersos (It)
7. AVSI (It)	31. Internat.RescueCommittee
8. Children's Aid Direct (UK)	32. LVIA (It)
9. Comite d'Aide Medicale (Fr)	33. Mediciens Du Monde (Fr)
10. CARE (Aut)	34. Medicos Del Mundo (Sp)
11. CARE (Ger)	35. MDM-Gr
12. CARITAS (It)	36. Merlin (Uk)
13. CEFA (Ger)	37. Movimondo (It)
14. CESVI (It)	38. MPDL (Sp)
15. CINS (It)	39. Mediciens Sans Frontieres (Fr)
16. CISP (It)	40. OXFAM (Uk)
17. COOPI (It)	41. Pharmaciens Sans Frontieres
18. COSPE (It)	42. Plan International (Uk)
19. CRIC (It)	43. Premiere Urgence (Fr)
20. Catholic Relief Services (USA)	44. Solidarites (Fr)
21. Dimitra (Gr)	45. Tear Fund (Uk)
22. Enfants du Monde (Fr)	46. THW (Ger)
23. European Perspective (Gr)	47. Handicap International (Fr)
24. Gruppo Volontari Civili (It)	

7. ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΚΟ (ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΝΑ ΕΥΡΩΠΗ).

Η αριθμητική αύξηση δεν αποδεικνύει και την παράλληλη ποιοτική αναβάθμιση των ΜΚΟ. Ο ρόλος των ΜΚΟ⁹⁰ διακρίνεται στους παρακάτω τομείς δράσης⁹¹ (βλέπε τέλος κεφαλαίου ως παράδειγμα κάποιες συγκεκριμένες χώρες)*:

7.1. Αναπτυξιακή βοήθεια - προγράμματα

Οι πρώτες εμφανίσεις των Μ.Κ.Ο έγιναν μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού. Οι δράσεις τους πολλαπλασιάστηκαν σημαντικά στα μετέπειτα χρόνια και κυρίως στις περιόδους κρίσεων μετά το '90 και ο εθνικισμός αρχίζει να ανεβαίνει⁹² (USAID, 2005). Τα πρώτα χρόνια μετά τον κομμουνισμό ο ρόλος των Μ.Κ.Ο δεν ήταν ξεκάθαρος ως προς το ποσοστό συμμετοχής στον εκδημοκρατισμό και στην ανασυγκρότηση της ΝΑ Ευρώπης. Αυτό οφείλεται στις κοινωνικές αναταραχές, στην έλλειψη σε πολλές χώρες σχετικής νομοθεσίας και ειδικών φορέων υπηρεσιών συλλογής πληροφοριών.

Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποια στοιχεία που αντλούμε από τα δεδομένα των Διεθνών Οργανισμών (παράδειγμα UNICEF, UNHCR, ECHO), οι οποίοι είτε δρούσαν μόνοι τους είτε χρηματοδοτούσαν τις Δ.Μ.Κ.Ο για την αποστολή έκτακτης ανθρωπιστικής βοήθειας ή και την ανάπτυξη συνεργασίας στα αναπτυξιακά προγράμματα.

Ουσιαστικά στο πεδίο της αναπτυξιακής βοήθειας και εφαρμογής ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων⁹³, οι ΜΚΟ έχουν διαδραματίσει έναν αρκετά

⁹⁰ -Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

- Bister, A., 2005. Country Report. *Development NGOs in Slovenia*. Development NGOs in the enlargement EU.

⁹¹ -The emerging Role of NGOs in International Relations. Στο, <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/8/53003108.pdf>

-Otto, D., *Nongovernmental Organizations in the United Nations Systems: The Emerging Role of International Civic System*. Στο, <http://www.jstor.org>

⁹² Οι σχέσεις Σλοβενίας/Σερβίας και Κροατίας/Σερβίας διαρκώς χειροτερεύουν

⁹³ Α)Την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης, Β)Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, Γ)Την προώθηση της Έρευνας και Ανάπτυξης, Δ) Τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος,

σημαντικό ρόλο. Οι αναπτυξιακές ΜΚΟ έχουν δραστηριοποιηθεί στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αποτίμηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων βασιζόμενοι κυρίως στις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ. Καθοριστικός στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν η καταπολέμηση της φτώχειας (poverty eradication) και η διαμόρφωση μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για τις (Λιγότερο Ανπτυγμένες Χώρες). Ο στρατηγικός προγραμματισμός μείωσης της φτώχειας (Poverty Reduction Strategy Planning- PRSP)⁹⁴ ακολουθείται τόσο από τους εξειδικευμένους οργανισμούς του ΟΗΕ, όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη συμμετοχή των αναπτυξιακών ΜΚΟ⁹⁵.

Ο ρόλος των ΜΚΟ καθώς και άλλων φορέων στο πλαίσιο της διπλωματίας της κοινωνίας των πολιτών έχει εξελιχθεί πλέον πέραν των γνωστών παραδοσιακών πλαισίων δραστηριοποίησης τους. Μαζί με την προσπάθεια και των τοπικών οργανώσεων και του ντόπιου πληθυσμού ως ισότιμων εταίρων στη αναπτυξιακή διαδικασία, στοχεύουν στη βελτίωση των προοπτικών επίτευξης των στόχων των ΜΚΟ. Μερικά παραδείγματα αποτελούν οι κρίσεις στη Βοσνία, στο Κόσσοβο οι οποίες ανέδειξαν την ικανότητα των αναπτυξιακών ΜΚΟ που αναλαμβάνουν σημαντικές εκστρατείες έναντι κρατών χωρίς όμως να αξιολογούμε στην παρούσα ενότητα αν η προσπάθεια αυτή είναι επιτυχημένη⁹⁶.

Οι προσπάθειες των προγραμμάτων πρέπει να αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο που στοχεύει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα σχέδια πρέπει να είναι βιώσιμα ακόμα κι όταν οι ΔΜΚΟ αποχωρήσουν. Για αυτό τα αναπτυξιακά προγράμματα πρέπει να έχουν την υποστήριξη και των τοπικών κυβερνητικών φορέων. Παρ' όλα αυτά, οι αναπτυξιακές ΜΚΟ, θα έπρεπε να αυξήσουν το συμβουλευτικό και εκπαιδευτικό τους ρόλο, έτσι

Ε) Στη διασφάλιση βιώσιμων δημόσιων οικονομικών, ΣΤ) Τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

⁹⁴ - www.imf.org

-Experience with PRSPs in transition countries, synthesis note 6

F E B R U A R Y 2 0 0 3 : στο <http://www.odi.org.uk/resources/docs/5480.pdf>

-Social policy and international interventions in South East Europe : στο

http://www.google.gr/books?hl=el&lr=&id=yJbj-OKgEDsC&oi=fnd&pg=PR4&dq=Poverty+Reduction+Strategy+Planning-+PRSP+in+South+East+Europe&ots=mo6x4Nx2j1&sig=NeGXyhk5yDFkGYikjHwmN7rRBFA&redir_esc=y#v=onepage&q=Poverty%20Reduction%20Strategy%20Planning-%20PRSP%20in%20South%20East%20Europe&f=false

⁹⁵ www.ypex.gov.gr/www.mfa.gr/el

⁹⁶ Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

ώστε να μπορέσουν να συνδέσουν την ανθρωπιστική βοήθεια με μια ολοκληρωμένη διαδικασία ανάπτυξης που να περιλαμβάνει τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργική ενδυνάμωση των θεσμών.

7.2. Ανθρωπιστική - έκτακτη βοήθεια

Ανθρωπιστική⁹⁷ και έκτακτη βοήθεια⁹⁸, αποστέλλεται σε περίπτωση άμεσου κινδύνου (σεισμούς, φυσικές καταστροφές, κοινωνικοπολιτικές κρίσης). Σύμφωνα με την διεθνή Ομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού, ο μέσος αριθμός ανθρώπων πληγέντων από καταστροφές (παγκοσμίως) έχει αυξηθεί από το μέσο όρο των πέντε εκατομμυρίων το 1970 σε 125 εκατομμύρια στις αρχές του 1980 και 250 εκατομμύρια για τις αρχές 1990. Ένα γνωστό για την Ελλάδα παράδειγμα είναι η αποστολή έκτακτης βοήθειας στην γειτόνα χώρα Τουρκία στον σεισμό του 1999 και την έναρξη νέων διπλωματικών⁹⁹ σχέσεων μεταξύ των κρατών. Επίσης η βοήθεια πολλών κρατών και οργανισμών μετά την πτώση της ΣΕ.

Η έκτακτη βοήθεια από Δ.Μ.Κ.Ο (ICMC-International Catholic Migration Committee, CEFA, Gruppo Volantari Civili), παρέχεται με πολλούς τρόπους, σε χρήμα, φροντίζοντας πάντα ώστε τα κονδύλια να δαπανώνται αποτελεσματικά και η βοήθεια να φτάνει εκεί όπου είναι περισσότερο απαραίτητη. Περιλαμβάνει την αγορά και διάθεση βασικών αγαθών, όπως φάρμακα, τρόφιμα και καταλύματα για άμεση ανακούφιση ή για τη χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών έργων ανασυγκρότησης μετά από καταστροφή¹⁰⁰. Σε σχέση με τα πρώτα χρόνια η έκτακτη

⁹⁷ Η ανθρωπιστική βοήθεια της ΕΕ παρέχεται μέσω των προγραμμάτων και των σχεδίων που υποστηρίζει η Κοινότητα, η οποία μπορεί να χρηματοδοτεί την αγορά και την παροχή προϊόντος, υλικού ή υπηρεσίας που χρειάζεται για την εφαρμογή της, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1257/96, που αποτελεί τη νομική βάση του έργου της Γενικής Διεύθυνσης ECHO.

⁹⁸ The emerging Role of NGOs in International Relations. Στο, <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/8/53003108.pdf>

⁹⁹ - Φραγκονικολόπουλος, Χρήστος., ΜΗ – ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Κατηγορία(ες): Α3. Κοινωνία των πολιτών - ΜΚΟ. Στο, edo-mko.gr

-Οι δράσεις της επείγουσας ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής συνεργασίας, αναφέρεται ως «αναπτυξιακή διπλωματία» (developmental diplomacy) αποτελούν μαζί με την κλασική διπλωματία καθώς και την οικονομική και εμπορική διπλωματία, βασική συνιστώσα της εξωτερικής πολιτικής κάθε σύγχρονου κράτους.

¹⁰⁰ Bennett, A. & Oliver, J., 2006. *Διεθνείς Οργανισμοί: Αρχές και Προβλήματα*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Gutenberg.

βοήθεια έχει γίνει πλέον περισσότερο άμεση και ευέλικτη. Αυτό οφείλεται στην καλύτερη συνεργασία και οργάνωση που έχουν αναπτύξει οι Δ.Μ.Κ.Ο με τις τοπικές οργανώσεις.

Η επισιτιστική βοήθεια παρέχεται με τρόφιμα σε κοινωνικές ομάδες και άτομα που πλήττονταν περισσότερο από τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές κρίσεις. Σκοπός ήταν να συμβάλει στην εξασφάλιση προμηθειών μέχρι να αποκατασταθεί η ομαλή ζωή του τόπου¹⁰¹.

Τέτοια βοήθεια έχουν παράσχει η ΕΕ μέσω Μ.Κ.Ο έπειτα από επιλογή¹⁰², όπως η ICMC και η Children's Aid Direct στους εσωτερικούς πρόσφυγες και τους πρόσφυγες από το Κόσσοβο και γενικά στην περιοχή των Βαλκανίων¹⁰³, που εγκατέλειψαν τα σπίτια τους για ένα καλύτερο μέλλον. Βοήθησαν άτομα που ήταν εκτοπισμένα στην ίδια τους τη χώρα ή περιοχή λόγω των κοινωνικών συγκρούσεων. Πολλές φορές προέβαιναν στη μεταφορά κατοίκων και ευπαθών ομάδων σε κατάλληλους χώρους στέγασης για να προστατευθούν. Η ανθρωπιστική βοήθεια παρέχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν την κατάσταση ανάγκης, μέχρι να μπορέσουν να επιστρέψουν στον τόπο καταγωγής τους και να μην αναγκαστούν να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες¹⁰⁴.

Σύμφωνα με τις δράσεις των Μ.Κ.Ο και την πάροδο του χρόνου και την θεμελίωση του κοινωνικού έργου τους, άρχισαν να διαδραματίζουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο. Κατά πολλούς η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας κάτω από συνθήκες ανομίας, κοινωνικής, οικονομικής, κρατικής και θεσμικής κατάρρευσης που έλαβαν χώρα στην

¹⁰¹ ECHO., 2002. ECHO in Albania. Tirane

¹⁰² Τα κριτήρια επιλεξιμότητας είναι: να έχουν συσταθεί ως αυτόνομη οργάνωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχει την έδρα της σε ένα κράτος μέλος. Εξακρίβωση της πράξης καταχώρισης στις εθνικές αρχές καθώς και το καταστατικό της οργάνωσης, να παρέχουν ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των δύο τελευταίων οικονομικών ετών. Η Επιτροπή θα ελέγξει επίσης τις ετήσιες εκθέσεις δραστηριότητας των δύο τελευταίων ετών που πρέπει να δείχνουν τουλάχιστον τριετή λειτουργική πείρα στον τομέα, να μπορούν να επιδείξουν επαρκή διοικητική διαχείριση, αμεροληψία, ανεξαρτησία και ουδετερότητα κατά την παροχή της βοήθειας. Επιπλέον, οι ΜΚΟ δεν πρέπει να βρίσκονται σε κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων, να παραποιούν τις αιτήσεις τους προς την Επιτροπή ή να αποφεύγουν να παρέχουν πληροφορίες.

¹⁰³ ECHO in the Balkans, 12 years of Humanitarian action 1991-2003, Humanitarian Aid Office, European Commission

¹⁰⁴ -Albanian Government & (IOM) & EU., 2005. *National Strategy on Migration and National Action Plan on Migration*. Tirane.

-Επίσης, στο www.europa.eu

ΝΑ Ευρώπη δημιούργησε ανθρώπους που από την μία έβλεπαν τις συγκεκριμένες οργανώσεις σαν σανίδα σωτηρίας και από την άλλη να δυσπιστούν και να είναι καχύποπτοι απέναντι στο έργο τους. Αυτό οφείλονταν στην έλλειψη γνώσης για τις Μ.Κ.Ο και τις Διεθνείς Οργανώσεις (οι οποίες χρηματοδοτούσαν και χρηματοδοτούν τις Δ.Μ.Κ.Ο).

7.3. Άσκηση πίεσης

Άσκηση πίεσης από τις αναπτυξιακές ΜΚΟ, αναφέρεται κυρίως στις πράξεις και τις ενέργειες που αποσκοπούν στο να επηρεάσουν αποφάσεις¹⁰⁵. Όταν παρατηρείται χάσμα μεταξύ των νομοθετημάτων της βουλής και της βούλησης της κοινής γνώμης, τότε οι ΜΚΟ αποτελούν ένα μοχλό πίεσης μαζί με τους πολίτες. Η άσκηση πίεσης είναι μια διαρκής διαδικασία με μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Στόχος είναι να πιέσουν φορείς στην θέσπιση νομοθετικών πλαισίων με βάση τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και τις διεθνείς συνθήκες.

Η άσκηση πίεσης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο είναι μία προοδευτική προσέγγιση των διεθνών και τοπικών ζητημάτων, για τη βελτίωση της ποιότητας της πολιτικής και αναπτυξιακής συνεργασίας και για την αύξηση της παροχής βοήθειας και θεμελίωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι κυβερνήσεις και όχι μόνο είναι αποδέκτες πολιτικών πιέσεων από ένα ευρύ φάσμα φορέων, στους οποίους περιλαμβάνονται από γραφεία μελετών για δημόσιες υποθέσεις, εκπρόσωποι επιχειρηματικών συμφερόντων και δικηγορικά γραφεία μέχρι Δ.Μ.Κ.Ο¹⁰⁶.

Η κοινωνία των πολιτών είναι γεγονός και διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στην αφύπνιση των πολιτών και στην άσκηση πίεσης. Η άσκηση πίεσης μερικές φορές γίνεται με άμεσο¹⁰⁷ τρόπο, ενώ άλλες φορές με έμμεσο¹⁰⁸.

¹⁰⁵-Χουλιάρας Αστέρης (επιμ.), Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια προς τον 21^ο αιώνα, Εκδόσεις Εξάντας 1998, σελ 193-209

-Council of Europe, Manual on Human Right Education with Young People., *Activism and the Role of NGOs*.

¹⁰⁶ Χουλιάρας, Α., 1998. *Η Διεθνής Αναπτυξιακή Βοήθεια προς τον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.

¹⁰⁷ Στον άμεσο τρόπο μπορεί να εντάσσονται δράσεις όπως η απευθείας άσκηση πίεσης από τις Μ.Κ.Ο με διαδηλώσεις και πορείες σε σημαντικά γεγονότα και την απαίτηση συνάντησης για διευθέτηση προβλημάτων

7.4. Ενδυνάμωση των θεσμών και δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση και ενημέρωση του κοινού για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ενδυνάμωση και δημιουργία θεσμών, οι διαδικασίες συμμετοχής και όλες οι υπόλοιπες δράσεις θα πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα με τα τρέχοντα αναπτυξιακά προγράμματα και σε συνεργασία με κρατικούς φορείς¹⁰⁹. Η δικαιοσύνη και η ενδυνάμωση των θεσμών πρέπει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη βιωσιμότητα των προγραμμάτων.

Είναι λίγο δύσκολο όμως να μπορεί να μιλήσει κάποιος για συμβολή των ΜΚΟ στις διεθνείς σχέσεις και τη δημοκρατία, όταν περιοχές όπου ξένα στρατεύματα υποτίθεται πως προωθούν τον εκδημοκρατισμό, συμπεριφέρονται περισσότερο σαν δυνάμεις κατοχής και παραβιάζουν με έμμεσο τρόπο την εσωτερική κυριαρχία¹¹⁰ των ιδίων των κρατών¹¹¹.

Αν και οι νέες τάσεις που έχουν διαμορφωθεί, δυσχεραίνουν τη λειτουργία των ΜΚΟ των αναπτυσσόμενων χωρών λόγω κυρίως της συνολικής μείωσης της αναπτυξιακής βοήθειας και της σχετικής υποβάθμισης των προγραμμάτων αναπτυξιακής πολιτικής, από την άλλη, ένας παράγοντας που ευνοεί, είναι η άμεση χρηματοδότηση των τοπικών ΜΚΟ, χωρίς τη διαμεσολάβηση άλλων φορέων.

¹⁰⁸ Από την άλλη, στον έμμεσο τρόπο οι Μ.Κ.Ο αναπτύσσουν τον εθελοντικό τομέα, ο οποίος είναι μία τεράστια πηγή δύναμης. Ο εθελοντισμός μπορεί να γίνει κύρια πηγή συμφιλίωσης και αναδόμησης. Για τον λόγο αυτό επιχειρούν την ευαισθητοποίηση των πολιτών για να συμμετάσχουν στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα.

¹⁰⁹ ΙΣΤΑΜΕ, Ρόλος και Συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στο Μοντέλο Πολιτικής Διακυβέρνησης του Μέλλοντος. Προτάσεις και προσαρμογή στα πλαίσια της ελληνικής εμπειρίας, Αθήνα Σεπτέμβριος 2006, στο www.istame.gr

¹¹⁰-Council of Europe, Manual on Human Right Education with Young People., *Activism and the Role of NGOs*.

-Η περίπτωση στον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία και το Ιράκ είναι η πλέον χαρακτηριστική

¹¹¹- Ήφαιστος, Π., 2009. *Κοσμοθεωρία των Εθνών. Συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

-<http://www.foreignaffairs.com/articles/55618/josef-joffe/rethinking-the-nation-state-the-many-meanings-of-sovereignty>

7.5. Ανθρώπινα δικαιώματα¹¹²

Όσον αφορά το πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οι Μ.Κ.Ο δείχνουν μία μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και δραστηριότητα στον τομέα αυτό. Στόχος αποτελεί η δημιουργία ίσων δυνατοτήτων και ευκαιριών για όλους, μέσω εκπαίδευσης και ενημέρωσης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, καθώς επίσης και η ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής θέσης της γυναίκας

Σύμφωνα με τις Μ.Κ.Ο, οι προσπάθειές τους επίσης τείνουν και στη προστασία της οικογένειας και των παιδιών από την εκμετάλλευση και τη σωματική, σεξουαλική και ψυχική κακοποίηση. Η περίπτωση της Πρώην Γιουγκοσλαβία¹¹³ αποτελεί παράδειγμα ευαισθητοποίησης της διεθνούς κοινής γνώμης και της διεθνούς πολιτικής από την κινητοποίηση των ΜΚΟ για την προάσπιση και το σεβασμό των αρχών του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παραδείγματα χωρών για τομείς δράσης των ΜΚΟ *

ΑΛΒΑΝΙΑ

- Κοινωνικός Τομέας/ Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
- Εκπαίδευση
- Κατασκευή και αναβάθμιση σχολικών κτιρίων, παροχή εξοπλισμού και στήριξη λειτουργίας σχολείων.
- Επαγγελματική εκπαίδευση
- Ανθρώπινη Ασφάλεια
- Δράσεις στις χώρες προέλευσης σωματεμπορίας
- Ανθρωπιστικός επαναπατρισμός
- Εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού
- Οικονομική ανάπτυξη /Οικονομικές υποδομές και υπηρεσίες
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας
- Υποδομές/ Δρόμοι – κατασκευή έργων οδοποιία
- Περιβάλλον

¹¹² Council of Europe, Manual on Human Right Education with Young People., *Action and the Role of NGOs*.

¹¹³ Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

ΣΕΡΒΙΑ

- Δράσεις στις χώρες προέλευσης σωματεμπορίας
- Ιατρική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη
- Ανθρωπιστικός επαναπατρισμός
- Εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού
- Πολιτιστικά
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας
- Ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Επισιτιστική ασφάλεια
- Προετοιμασία αντιμετώπισης καταστροφών
- Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
- Ανθρώπινη Ασφάλεια
- Οικονομική ανάπτυξη
- Επαγγελματική εκπαίδευση
- Επισιτιστικός – ανθρωπιστικός τομέας

ΠΓΔΜ

- Δράσεις στις χώρες προέλευσης σωματεμπορίας
- Ανθρωπιστικός επαναπατρισμός
- Εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού
- Υγεία
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας
- ενίσχυση των ΜΜΕ και περιορισμό της ανεργίας
- Επαγγελματική εκπαίδευση
- Τομείς παραγωγής
- Γεωργία
- Περιβάλλον
- Έργα - υποδομές
- Κοινωνικός Τομέας/Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
- Ανθρώπινη Ασφάλεια
- Οικονομική ανάπτυξη
- Διάφορες δράσεις

8. Η ΕΞΕΛΙΞΗ - ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΗΜΕΡΑ.

8.1. Εξέλιξη – Όρια των ΜΚΟ

Ο πολλαπλασιασμός των ΜΚΟ και η εξέλιξη τους σήμερα, έφερε στο προσκήνιο πολλά ζητήματα¹¹⁴. Μια οργάνωση είναι μη κυβερνητική εφ' όσον: *είναι ιδιωτική (δηλαδή αυτόνομη από το κράτος), έχει μια θεσμική οντότητα (άρα έχει σταθερή οργάνωση και διάρκεια, διανέμει τα κέρδη της αποκλειστικά για τους σκοπούς της οργάνωσης, προσδιορίζει η ίδια τους κανόνες λειτουργίας της (δηλαδή διοικητικά ανεξάρτητη), αντιπροσωπεύει κοινωνικές ομάδες*¹¹⁵.

Οι ΜΚΟ αποτελούν φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Αποτελούν εξ' ορισμού ένα σημαντικό δίαυλο διεύρυνσης της πολιτικής συμμετοχής. Λόγω της ευελιξίας έχουν την ικανότητα να διεισδύσουν σε κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο σημαντικός αυτός ρόλος των ΜΚΟ ενισχύεται και από την υπάρχουσα συνεργασία των επιμέρους οργανώσεων. Στόχος τους είναι η δημιουργία θεσμών έμμεσης ή άμεσης δημοκρατίας που θα ενισχύει τη συμμετοχή των πολιτών.

Η λογική της πολιτικοποίησης των ΜΚΟ οφείλεται κυρίως στην αλλαγή στη φιλοσοφία και στη δομή τους, αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον, για παράδειγμα, παλαιότερα η ανθρωπιστική βοήθεια ήταν ο κύριος σκοπός των ΜΚΟ. Τώρα πλέον στρέφονται ολοένα και περισσότερο σε ευρύτερα ζητήματα ανάπτυξης και διακυβέρνησης. Αυτό γιατί οι ΜΚΟ συνειδητοποίησαν ότι οι περισσότερες ανθρωπιστικές επεμβάσεις είναι στην πραγματικότητα πολιτικές κρίσεις με ανθρωπιστικές συνέπειες¹¹⁶.

¹¹⁴-Βερνίκου, Γ., Πρόεδρος Ελληνικού Γραφείου Greenpeace. *Ρόλος και απαιτήσεις των ΜΚΟ στη Σημερινή Εποχή*.

-Κατσίρα, Α., *Κοινωνία των Πολιτών «Civil Society»*. Γένεση, προοπτικές, προβλήματα. Σχολικός Συμβουλος, ΠΕ 13, Νομικών-Πολιτικών Επιστήμων.

¹¹⁵ Σκλιάς, Π. & Χουλιάρας, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ 74.

¹¹⁶ Χειλά, Ε., 1999. *Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων: Ο ΟΗΕ στην εποχή της μοναδικής υπερδυναμης*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.

Ο μη κυβερνητικός τομέας αναδεικνύεται σε πολλές περιοχές του πλανήτη διαφορετικά απ' ότι σε άλλες. Στη ΝΑ Ευρώπη εξελίχθησαν όπως είδαμε ως κύριο συστατικό της δημοκρατικής κοινωνίας στο μετακομμουνιστικό περιβάλλον, καθώς καλούνται να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στη θεμελίωση μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Αποτελούν πλέον έναν δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων.

Σήμερα η συνύπαρξη κράτους, ιδιωτικού τομέα και κοινωνίας των πολιτών δημιουργεί ένα νέο, πολυεπίπεδο αλλά και δυναμικό περιβάλλον, το οποίο αναπτύσσει αλληλεξάρτηση από το οποίο οι ΜΚΟ δεν μπορούν να απέχουν.

8.2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ¹¹⁷ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΗΜΕΡΑ

Πολλές ΜΚΟ όπως και οι βαλκανικές στηρίζονται στην οικονομική υποστήριξη από το εξωτερικό και τα δυτικά προγράμματα¹¹⁸ ανάπτυξης, κάτι το οποίο δεν διευκολύνει την ανάπτυξη των τοπικών ΜΚΟ. Αντιθέτως υπό μια έννοια μπορεί και να συμβάλλουν στην αποδυνάμωσή τους. Αποκλειστικοί διανομείς της αναπτυξιακής βοήθειας, λόγω κυρίως της τεχνοκρατικής προσέγγισής τους, δεν συνάπτουν ισχυρές επαφές με τοπικές ΜΚΟ, με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν εμπειρογνώμονες από τις εκάστοτε περιοχές¹¹⁹.

Όμως η εξάρτηση των ΜΚΟ από τα κοινοτικά και χρηματοδοτικά προγράμματα Διεθνών Οργανισμών αποδυναμώνει και δυσχεραίνει πολλές φορές την περαιτέρω ανάπτυξή του ρόλου τους και στη διεθνή σκηνή. Επίσης, η έλλειψη συνοχής των δυτικών οργανισμών αποδυναμώνει το βαθμό συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στην ανασυγκρότηση περιοχών που είναι σε κρίση. Η ανάγκη για παροχή οικονομικής ενίσχυσης και αντιμετώπισης των τοπικών προβλημάτων, εμποδίζει τις

¹¹⁷ Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

¹¹⁸ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία δεν καθοδηγείται από ένα σαφές πολιτικό πλαίσιο διαχείρισης και διάθεσης της αναπτυξιακής βοήθειας.

¹¹⁹ Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

ΜΚΟ αλλά και τους διεθνείς οργανισμούς να επιλύσουν τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα κάποιων χωρών¹²⁰.

Είναι δύσκολη η χρηματοδότηση ΜΚΟ αλλά πολύ πιο δύσκολο να αναπτύξεις μια αυτόνομη κοινωνία των πολιτών. Διεθνείς οργανισμοί και οργανώσεις που επιθυμούν να στηρίξουν την οικοδόμηση της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να εστιάσουν την προσοχή τους στην ενδυνάμωση και όχι στον πολλαπλασιασμό. Για αυτό τα τελευταία χρόνια, ειδικά προγράμματα που αφορούν την κοινωνία των πολιτών, ακολουθούν μια διαφορετική κατεύθυνση. Οι διεθνείς οργανισμοί χρηματοδοτούν τοπικές ΜΚΟ, σε μια προσπάθεια να απαλλαγούν από ενδιάμεσους φορείς. Πρέπει να συνειδητοποιήσουν οι διεθνείς μηχανισμοί ότι οφείλουν να αφουγκράζονται τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των λαών.

Οι δυτικές οργανώσεις όμως κατηγοριοποιούνται πολλές φορές ανάλογα με το πως και από ποιούς έχουν δημιουργηθεί. Για παράδειγμα υπάρχουν ΜΚΟ, οι οποίες ιδρύονται από κυβερνήσεις, όπως στον ψυχρό πόλεμο από της ΗΠΑ. Επίσης υπάρχουν ΜΚΟ οι οποίες δημιουργήθηκαν από χρηματοδοτήσεις όπου στόχος είναι η προσαρμογή των οργανώσεών τους στους δικούς τους στόχους¹²¹. Παράδειγμα αποτελεί το αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών¹²². Επιπλέον, είναι και οι ΜΚΟ, οι οποίες είναι ανεξάρτητες αλλά εξαρτώμενες από κυβερνητική χρηματοδότηση. Βέβαια, υπάρχουν και οι περιπτώσεις, όπου οι ΜΚΟ ενεπλάκησαν σε πολιτικές μηχανορραφίες και μετετράπησαν ακούσια ή εκούσια σε πiónια των εμπολέμων¹²³.

¹²⁰ Σκλιάς, Π. & Χουλιάρης, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

¹²¹ Η απόπειρα δημιουργίας ανεξέλεγκτων οργανώσεων σε κάποιες χώρες απέτυχε. Για παράδειγμα, το κράτος του Ισραήλ αντιμετωπίζει πρόβλημα με τις ΜΚΟ και μάλιστα με αυτές που χρηματοδοτούνται από το εξωτερικό και έχουν ως πρόσχημα την υπεράσπιση των "ανθρωπίνων δικαιωμάτων" γιατί απειλούν την ασφάλεια του. Το Κράτος του Ισραήλ πέρασε ένα νόμο ο οποίος επιβάλλει την διαφάνεια των χρηματοδοτήσεων από το εξωτερικό και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ.

¹²² Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) αποτελεί την μήτρα των ΜΚΟ, δεδομένου ότι όχι μόνο αποδέχεται αλλά και ενθαρρύνει επίσημα την δραστηριότητα τους. Το ψήφισμα 1296 του ECOSOC θεωρείται ο "χάρτης" των επίσημων σχέσεων των Η.Ε με τις ΜΚΟ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι ο δεύτερος αποδέκτης και χορηγός των ΜΚΟ.

¹²³ - Περράκη, Ν., 2002. *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Από την πλευρά των ΜΚΟ αυτό που κάνουν σήμερα και πρέπει να γίνεται δυστυχώς συχνά, είναι να επιλέγουν, μερικούς ανθρώπους και όχι όλους, να μοιράζουν αγαθά σε μερικούς και όχι σε όλους και να κατευθύνουν έτσι τη βοήθεια σε μερικούς.

Αυτή η επιλογή δεν γίνεται βέβαια με εντελώς ανεξάρτητα κριτήρια. Οι παράγοντες που επηρεάζουν είναι κυρίως πολιτικοί, οικονομικοί και δημοσιογραφικοί. Δεν θα πρέπει να παραληφθεί σε αυτή την ανάλυση, η σύνδεση μεταξύ ΜΜΕ¹²⁴ και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ). Οι περισσότερες ΜΚΟ προσελκύουν την προσοχή των ΜΜΕ για να καταφέρουν να έχουν δημόσια ανταπόκριση.

Τα ΜΜΕ και οι ΜΚΟ αλληλεπιδρούν τόσο στενά και εξαρτώνται τόσο πολύ από τις κυβερνήσεις, που οι προσπάθειές τους γίνονται συχνά εργαλείο για τις γεωπολιτικές προτεραιότητες στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής¹²⁵. Η επιρροή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) στη διεθνή πολιτική μπορεί να έχει διαφορετικό βάρος ανάλογα με την περίπτωση. Συγκεκριμένα στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής, η επίδραση των ΜΜΕ είναι άλλοτε ιδιαίτερα σημαντική και άλλοτε περιορισμένη, ικανή συχνά να ασκήσει εξωτερική πολιτική άμεσα ή έμμεσα¹²⁶.

Συνολικά, μεταβλητές που επηρεάζουν αρνητικά τη συμμετοχή των ΜΚΟ είναι: οι ισχυρές δυτικές ΜΚΟ αναλαμβάνουν τον προγραμματισμό, ενώ οι τοπικές ΜΚΟ δραστηριοποιούνται μόνο στην εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών. Η τεχνογνωσία και η επαγγελματική εξειδίκευση την οποία οι δυτικές ΜΚΟ κατέχουν, δεν την διοχετεύουν προς τις τοπικές ΜΚΟ των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι δυτικές ΜΚΟ έχουν ένα μεγαλύτερο προβάδισμα αφού μεγάλος αριθμός απασχολουμένων τους είναι άρτια εκπαιδευμένοι στους φορείς αυτούς. Επίσης η οργανωτική δομή τους

-Οι περιπτώσεις της Αιθιοπίας (δεκαετία '80), της Σομαλίας και του Σουδάν (δεκαετία '90) απέδειξαν περίτρανα πως η ανθρωπιστική βοήθεια μπορεί να στηρίζει κυβερνητικούς στρατούς ή αντάρτες.

¹²⁴ Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. σ. 506-524.

¹²⁵ Οι ΜΚΟ παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στις αντιπαραθέσεις εντός και μεταξύ εθνικών κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών. Μπορεί π.χ. να χρησιμοποιηθούν από εθνικές κυβερνήσεις για να έρθουν σε αντιπαράθεση με διεθνείς οργανισμούς ή το αντίστροφο

¹²⁶ - Βαρβαρούσης, Π., 2006. *Η Διπλωματία στο Νέο Ψηφιακό Περιβάλλον*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

- Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Θεσσαλονίκης., *Η Επίδραση των Παγκόσμιων Δικτύων Ενημέρωσης στην Εξωτερική Πολιτική και τις Διεθνείς Σχέσεις*.

είναι σημαντική για την σωστή λειτουργία τους. Αλλά για να υπάρχει υγιή συνεργασία σημαντικό είναι η ανταπόκριση της κοινωνίας και οι ΜΚΟ να υπόκεινται και να σέβονται τους τοπικούς και διεθνείς κανόνες, ειδικά ο ρόλος τους στη διεθνή σκηνή δεν θα είναι ανεξάρτητος.

Επιφανειακά, ο ρόλος κάποιων ΜΚΟ μπορεί να είναι πραγματικά «αγωνιστικός» και «ανθρωπιστικός». Στην πραγματικότητα όμως πολλές φορές γίνονται πιόνια των σχεδίων ελέγχου του πλανήτη. Διακρίνονται ως επικεφαλείς διεθνών δικτύων, ως εκφραστές παγκοσμιοποιημένων αιτημάτων, είναι πασίγνωστοι και διαβουλεύονται καθημερινά με τους ισχυρούς της γης. Είναι ένα καινούργιο είδος υπερεθνικού ελέγχου κρατών και κοινωνιών αφού οι ΜΚΟ συμμετέχουν ήδη στην μετεξέλιξη του καπιταλισμού.

Αυτό πιθανότατα να φανερώνει πως η πολιτική ουδετερότητα έχει υποχωρήσει στο διεθνές σύστημα. Στη δεκαετία του 90' αυτό που βλέπαμε ήταν ότι υπάρχει μια διπλωματική και στρατιωτική¹²⁷ δράση από τη μια πλευρά και ανθρωπιστική δράση από την άλλη. Για πολλά κράτη ο ανθρωπισμός έχει εξελιχθεί σε ένα πολύτιμο εργαλείο για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής τους¹²⁸.

Υπάρχουν τέσσερα είδη μη κυβερνητικών οργανώσεων ως προς τον ρόλο τους στις διεθνείς σχέσεις. Οι παραδοσιακές, όπου η ανθρωπιστική δράση δεν επηρεάζεται από την πολιτική. Η μινιμαλιστικές, όπου υπάρχει ελάχιστη πολιτικοποίηση. Οι μαξιμαλιστές, όπου η ανθρωπιστική δράση είναι μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής ειρήνευσης. Τέλος οι συμπαραστάτες, όπου αυτό που κάνουν είναι να επιλέγουν πλευρές.

Τα μεγάλα διλήμματα της ανθρωπιστικής δράσης παραμένουν, καθώς η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια δεν υπήρξε πολιτικά ουδέτερη¹²⁹. Η πολιτικοποίηση του

¹²⁷ Σημαντικό ήταν επίσης και το ζήτημα της εμπλοκής της ανθρωπιστικής δράσης με τις διεθνείς στρατιωτικές επεμβάσεις. Αιτία αποτέλεσε η αποστολή του διεθνή Ερυθρού Σταύρου, 1996 όταν έξι στελέχη του δολοφονήθηκαν σε ένα νοσοκομείο της Τσετσενίας. Από τότε πολλές ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε περιοχές συγκρούσεων αποδέχονται πλέον την προστασία στρατιωτικών δυνάμεων του ΟΗΕ ή περιφερειακού οργανισμού.

¹²⁸ Βαρβαρούσης, Π., 1988. *Θεωρία Εξωτερικής Πολιτικής*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα.

¹²⁹ Το πρώτο πρόγραμμα βοήθειας, ήταν το σχέδιο Μάρσαλ

ανθρωπισμού είναι ταυτόχρονα και απαραίτητη αλλά και γεμάτη κινδύνους. Χρειάζεται μια χρυσή τομή. Δυστυχώς όμως, στο πολύπλοκο σύγχρονο κόσμο, αυτό δεν είναι εύκολο. Αυτό που είναι ηθικό και καλό σήμερα μπορεί να είναι ανήθικο και κακό αργότερα και τα χθεσινά θύματα μπορεί να είναι οι αυριανοί θήτες.

Επίσης υπάρχουν περιπτώσεις όπου η βοήθεια των ΜΚΟ έχει συμβάλει σε μια σύγκρουση. ΜΚΟ έχουν πληρώσει κάποιο χρηματικό ποσό, προκειμένου να της επιτρέψουν να διανείμουν βοήθεια. Οι ομάδες αυτές που αναγκάζουν της ΜΚΟ να πληρώσουν ώστε να διανείμουν βοήθεια, χρηματοδοτούν με τη σειρά τους τον πόλεμο.

Αρκετές φορές ο εξοπλισμός των ΜΚΟ και οι οικοδομές που κατασκευάστηκαν με τη βοήθεια τους, όπως οι δρόμοι έχουν χρησιμοποιηθεί από αντάρτες ώστε να κινούνται ταχύτερα και σε μεγαλύτερες αποστάσεις. Τέλος και οι ίδιες οι πράξεις των ΜΚΟ μπορεί να εντείνουν μια σύγκρουση¹³⁰.

Όμως τα παραπάνω παραδείγματα δεν πρέπει επουδενί να αμαυρώσουν το θετικό ρόλο πολλών ΜΚΟ σε όλο τον κόσμο που προσφέρουν ανθρωπιστικό έργο σε χώρες που υποφέρουν.

Συμπερασματικά, όλες σχεδόν οι χώρες έχουν έστω και μερική συνεργασία με της ΜΚΟ στην επίτευξη στόχων. Οι χώρες της δυτικής Ευρώπης, συνεργάζονται σε επίσημη βάση με τις ΜΚΟ για ζητήματα και πολιτικές που αφορούν αναπτυσσόμενες χώρες. Αντίθετα στις λατινοαμερικανικές χώρες εδράζεται περισσότερο σε μια συμμετοχική διεργασία για την εξέταση ζητημάτων όπως η υγεία, η εκπαίδευση, οι υποδομές¹³¹. Στις Η.Π.Α ο νέο-φιλελευθερισμός του πολιτικού συστήματος οδηγεί τις κυβερνήσεις να παρέχουν πολλές επιχορηγήσεις προς τις ΜΚΟ και να αποδέχονται τη συμμετοχή τους στις διαβουλεύσεις για ζητήματα πολιτικής.

¹³⁰ Παράδειγμα αποτελεί η κρίση στην περιοχή των μεγάλων λιμνών της Κεντρικής Αφρικής 1994, όπως και η περίπτωση στις Ρουάντα.

¹³¹ Αυτές οι χώρες βρίσκονται σε διαδικασίες καθιέρωσης κανονιστικού πλαισίου προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια στις σχέσεις μεταξύ των ΜΚΟ και Κράτους.

9. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΚΟ.

Οι ΜΚΟ θα καλούνται πλέον, όχι να αλλάξουν τον ίδιο το στόχο των δραστηριοτήτων τους, αλλά περισσότερο τον τρόπο επίτευξης αυτού του στόχου. Η προσφορά τους μπορεί και πρέπει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και να επωφεληθούν των καινούργιων δυνατοτήτων που παρουσιάζονται εφόσον οι ΜΚΟ έχουν στη διάθεσή τους (επιστημονική) γνώση και αντίληψη που δεν κατέχουν οι κρατικές γραφειοκρατίες.

Στα νέα αυτά δεδομένα, τα μεγαλύτερα προβλήματα που θα αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ είναι η πρόσβαση στις πηγές χρηματοδότησης¹³². Η αδυναμία διαρκούς ενημέρωσης για τα υπάρχοντα προγράμματα. Οι δυσκολίες στη γνωστοποίηση των δράσεων τους στο ευρύ κοινό. Η αδυναμία ανάπτυξης συνεργασιών με άλλες ΜΚΟ και η αδυναμία υλοποίησης αποτελεσματικών εκστρατειών ευαισθητοποίησης αν δεν εκμεταλλευτούν όλες τις δυνατότητες που έχουν γύρω τους, όπως για παράδειγμα τις νέες τεχνολογίες.

Οι νέες τεχνολογίες, μπορούν να βοηθήσουν ακόμη περισσότερο στην επίτευξη των στόχων. Για παράδειγμα, στη γνωστοποίηση της δράσης τους, στη διοργάνωση αποτελεσματικών εκστρατειών ευαισθητοποίησης με λιγότερο κόστος, στην πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης, τόσο σε Εθνικό, ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο, στη καλύτερη διαχείριση και οργάνωση, στη διαφάνεια των δράσεων που υλοποιούνται από αυτές, ώστε ο κάθε ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση, στην αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών εργασίας όπως είναι η τηλεργασία, καθώς και στην άμεση και γρήγορη επικοινωνία ανάμεσα στους ενδιαφερομένους και τη γόνιμη ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και τεχνογνωσίας, μέσω συμμετοχής σε συζητήσεις.

Όλα αυτά χρειάζονται ένα άρτιο εκπαιδευμένο προσωπικό κάτι που οι ΜΚΟ δείχνουν να βελτιώνουν αλλά και πάλι δημιουργεί ερωτηματικά. Ένα σημαντικό πρόβλημα που αναδεικνύεται και προβληματίζει τις ΜΚΟ, είναι αν πρέπει να

¹³² Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

στελεχώνονται ή όχι από επαγγελματίες εθελοντές και αν πρέπει να έχουν μια οργάνωση τύπου επιχείρησης¹³³.

Επίσης, οι ΜΚΟ θα πρέπει να είναι περισσότερο πολιτικά ουδέτερες. Να λειτουργούν δηλαδή και να δρουν ανεξάρτητα από πολιτικές επιδιώξεις, θέσεις ή σκοπιμότητες φορέων, κρατών ή επιχειρήσεων, αν θέλουν οι κοινωνικές ομάδες που τις στηρίζουν να είναι στο πλευρό τους.

Γιατί, όπως αναφέραμε στα προηγούμενα κεφάλαια, η φύση των ίδιων των ΜΚΟ έχει αλλάξει. Η χρηματοδότηση¹³⁴ για τη λειτουργία και τη δράση τους εξαρτάται από πόρους δημοσίων φορέων (κράτη, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ECHO κλπ.). Δεν είναι πια αποκλειστικά ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Η ατζέντα τους θα πολιτικοποιείται συνεχώς αν ξεχάσουν τον ρόλο και τους στόχους τους. Γιατί πολύ απλά αυτό επιτάσσουν οι σημερινές διεθνοπολιτικές συγκυρίες, αφού οι κρίσεις σήμερα, είναι κρίσεις πολιτικής με ανθρωπιστικές συνέπειες. Αυτό που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι το πλέγμα των σχέσεων μεταξύ ΜΚΟ και κράτους εξαρτάται από το γενικότερο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο οι ΜΚΟ αναπτύσσονται. Π.χ. στη Μέση Ανατολή, οι Κυβερνήσεις στέκονται συχνά ιδιαίτερα καχύποπτες έναντι των ΜΚΟ. Στο χέρι των ΜΚΟ είναι αν θα λειτουργούν ως εξαρτημένες μεταβλητές στη διεθνή σκηνή στο μέλλον.

Σε τέτοιες καταστάσεις αυτό που θα μπορούν να κάνουν οι ΜΚΟ, είναι να κλείνουν τα μάτια στις πολιτικές επιπτώσεις της βοήθειας. Να παρέχουν βοήθεια σύμφωνα με τους δικούς τους όρους και κριτήρια για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών.

Οι διεθνείς οργανισμοί και οι ΜΚΟ πρέπει να ενισχύσουν τη συμμετοχή των πολιτών στα προγράμματα ανασυγκρότησης. Να παροτρύνουν τοπικούς ηγέτες να

¹³³ Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

¹³⁴ Θεοδωρόπουλος, Μ. & Δόικος, Π. & Μαγκλάρα, Ε., 2009. *Εξερεύνηση Πόρων από Περιβαλλοντικές ΜΚΟ*. Αθήνα: WWF Ελλάς.

δραστηριοποιηθούν στην εύρεση λύσεων και στη δημιουργία των θεσμών εκείνων που αντανακλούν τις πολιτισμικές αξίες και ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας.

Για να συγκροτηθεί μια συμμαχία πρέπει να ενισχύσουν τη μεταξύ τους επικοινωνία. Να δημιουργήσουν μια πλατφόρμα που να ενσωματώνει δεδομένα από τράπεζες πληροφοριών και να ενημερώνει για τις οποίες νέες εξελίξεις ώστε να επηρεάζουν τους αρμόδιους φορείς. Να εντείνουν την ευαισθησία τους για τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και να εφαρμόσουν την αντιπροσωπευτικότητα για τη λήψη των αποφάσεων. Να αναπτύξουν μεθοδικότητα στη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των πληροφοριών με σκοπό να παρουσιάσουν μια αξιόπιστη εικόνα στους διεθνείς οργανισμούς. Πρέπει να τροφοδοτούν με πληροφορίες τόσο τους παραγωγούς πολιτικής όσο και τα τοπικά ΜΜΕ, άμεσα και γρήγορα, μέσα στο διαδίκτυο¹³⁵.

Ιδιαίτερα σημαντική θα είναι και η συνεργασία των ΜΜΕ με τις ΜΚΟ που θα λειτουργεί ως μοχλός ανάπτυξης μιας δυναμικής που προωθεί τη συμμετοχική Δημοκρατία σε όλα τα επίπεδα.

Η σύγχρονη αντίληψη περί διεθνούς συνεργασίας και ανάπτυξης θα στηρίζεται στην συμπληρωματικότητα των ρόλων και των δράσεων όλων των παραγόντων. Για αυτό, θα πρέπει στο μέλλον να εργάζονται στη βάση ενός συνολικού προγράμματος με μακροπρόθεσμους στόχους. Αυτό σημαίνει πως απαιτείται ισότιμος σεβασμός του ρόλου των παραγόντων που συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή.

Αρα η εξάρτηση των ΜΚΟ μπορεί να περιοριστεί ενδεχομένως με τη δημιουργία διεθνών συμμαχιών συνεργασίας και δράσης. Επίσης μπορούν, να προωθήσουν την αυτοοργάνωση, παρόλο ότι αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε σύγκρουση με τοπικές αρχές¹³⁶.

¹³⁵Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>

¹³⁶ΙΣΤΑΜΕ, Ρόλος και Συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στο Μοντέλο Πολιτικής Διακυβέρνησης του Μέλλοντος. Προτάσεις και προσαρμογή στα πλαίσια της ελληνικής εμπειρίας, (www.istame.gr)

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις-Κοινωνία Πολιτών (ΜΚΟ-ΚΠ) δεν είναι κάτι καινούργιο, αντιθέτως ο τομέας αυτός υπάρχει εδώ και χρόνια αφού το 1914 υπήρχαν περισσότερο από 1000 Διεθνείς ΜΚΟ. Οι ΜΚΟ από τότε έχουν αλλάξει πολύ, αναλαμβάνουν πιο ενεργό ρόλο σήμερα και πέρα από τα σύνορα των τοπικών κοινωνιών τους.

Η περίοδος που παρατηρείται αύξηση των ΜΚΟ είναι απ'όταν το κράτος αρχίζει να συρρικνώνεται. Το κενό που δημιουργείται από τη συρρίκνωση του δημοσίου χώρου και την έμφαση στην ποικιλία και την διαφορετικότητα, αρχίζει να καλύπτει η Κοινωνία των Πολιτών και ιδιαίτερα μετά το 90' όπου οι ΜΚΟ παρουσιάζονται σε συμπρωταγωνιστές των εθνικών κυβερνήσεων και των διεθνών οργανισμών στη «αποστολή» δημοκρατικής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι χώρες σε κρίση.

Ο μεγάλος αριθμός τους όμως, έχει οδηγήσει σε αδιέξοδο ως προς τον ακριβή ορισμό για αυτές. Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι οι ΜΚΟ είναι μη “κρατικές” και “μη κερδοσκοπικές” οντότητες των οποίων τα μέλη είναι πολίτες ή ενώσεις πολιτών και η παρουσία τους θεωρείται σημαντική. Γιατί με το συνεχώς αυξανόμενο ρόλο τους σε Εθνικό και διεθνές επίπεδο, έχουν φτάσει σε σημείο να υποκαταστήσουν και τη λειτουργία ορισμένων κρατών, περισσότερο του τρίτου κόσμου αλλά χωρίς να σημαίνει πως ο κρατικός ρόλος εξαφανίζεται.

Το κράτος παραμένει ο σημαντικότερος ρυθμιστής κάτι το οποίο φαίνεται και από την δέουσα σημασία την οποία δίνει η ΕΕ μέσω της δημοκρατικής βοήθειας προς της αναπτυσσόμενες χώρες την ΝΑ Ευρώπης. Στόχος είναι η προώθηση εσωτερικών διοικητικών μεταρρυθμίσεων για την ανάπτυξη ενός δημοκρατικού μοντέλου διακυβέρνησης και ενίσχυση της οικονομίας.

Αν και υπήρχε μια καθυστέρηση στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και της δημοκρατία, λόγω του προηγούμενου πολιτεύματος, η παρουσία τους είναι σημαντική χωρίς να αντικαθιστά τον ρόλο του κράτους. Η ανάπτυξη στην ΝΑ Ευρώπη οφείλεται και στο σημαντικό ρόλο που έχουν στις χώρες αυτές, καθώς παρέχουν υπηρεσίες, ανθρωπιστική βοήθεια, συμμετέχουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, πολιτικών,

οικονομικών κρίσεων στην πορεία εκδημοκρατισμού κρατών. Κερδίζουν συνεχώς έδαφος καθώς οι τομείς δράσης των ΜΚΟ είναι πολλές.

Η πρώτη επαφή και τα ερεθίσματα της ΝΑ Ευρώπης με την δημοκρατία άρχισαν μετά την κατάρρευση του κουμμουνιστικού καθεστώτος από το '90 και έπειτα, όπου βρίσκεται σε μια περίοδο συνεχής ανασυγκρότησης έως και σήμερα. Η προσπάθεια γίνεται από όλους τους παράγοντες, εθνικούς και διεθνείς, κρατικούς και μη για την σταθερότητα της περιοχής. Αυτό φαντάζει ακατόρθωτο και δυσχερές για πολλούς, λόγω του εντελώς διαφορετικού πολιτεύματος που είχαν τα κράτη αυτά τα προηγούμενα χρόνια και της ραγδαίας μετάβασης μερικών εξ αυτών στη δημοκρατία και την καπιταλιστική κοινωνία. Η ανάπτυξη ενός κλίματος καχυποψίας, δυσχέρειας και ανασφάλειας για το μέλλον ήταν αναμενόμενο και λογικό.

Οι ΜΚΟ έχουν αποκτήσει με βάση και τις θεωρίες διεθνών σχέσεων κυρίως με την «εναλλακτική προσέγγιση» νομιμοποιητική βάση για την ανάπτυξη της δραστηριότητας και του ρόλου τους. Ανεξάρτητα από το αντικείμενό τους, οι ΜΚΟ διακρίνονται για την εντυπωσιακή τους ποικιλομορφία σε όλα τα επίπεδα και γίνονται πλέον αντιληπτές ως νομιμοποιημένοι φορείς δράσεις που υλοποιούν ανθρωποκεντρικά εναλλακτικά μοντέλα πολιτικής σε σχέση με τα παραδοσιακά μοντέλα. Έχουν αποκτήσει ισχυρές αλληλεπιδράσεις σε διόδους επικοινωνίας με κρατικούς φορείς και μη κρατικούς φορείς. Έχουν εγκαθιδρύσει ένα νέο πλαίσιο σε επίπεδο βάσης, συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της διάχυσης της πληροφόρησης. Έχουν κατορθώσει να αναπτύξουν δράσεις, τόσο σε επίπεδο πίεσης προς τα κέντρα λήψης αποφάσεων, όσο και σε επίπεδο υλοποίησης συγκεκριμένων προγραμμάτων.

Παρόλη τη βοήθεια από τις Μ.Κ.Ο και τους Διεθνείς Οργανισμούς, μια μεγάλη μερίδα πολιτών υποστηρίζουν ακόμη πως καμία αλλαγή δεν έχει επιτευχθεί για την σωστή και δίκαιη για την κοινωνία, ανασυγκρότησή. Απλά όλη αυτή η μετάβαση έχει φέρει έναν διάχυτο φόβο για το αύριο και την αποδοχή κάθε είδους παροχής βοήθειας. Είναι ένα αίσθημα το οποίο ενισχύεται πάρα πολύ, λόγω του ότι οι ΜΚΟ στις περιοχές αυτές δεν έχουν εδραιωθεί πλήρως μετά και την αποχώρηση των ΔΜΚΟ. Οι οποίες ήταν υπεύθυνες για την ανάπτυξη μιας κοινωνίας πολιτών. Ο λόγος είναι, όπως έχει αναφερθεί και σε παραπάνω κεφάλαιο, ότι οι ΔΜΚΟ δεν συνεργάστηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό με τους τοπικούς φορείς και την κοινότητα,

αλλά ούτε και μετέφερα τις γνώσεις τους στις μετέπειτα τοπικές ΜΚΟ ώστε να μπορούν να συνεχίσουν το έργο τους.

Σύμφωνα με έρευνα που χρηματοδοτήθηκε από την USAID, η διαφθορά¹³⁷ στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης έχει αυξηθεί τα τελευταία έτη. Η δημοσκόπηση διενεργήθηκε από το Ινστιτούτο Ανάπτυξης και Ερευνητικών Εναλλακτικών (IDRA). Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες ανέφεραν ότι η διαφθορά έχει αυξηθεί και είναι κυρίως ορατή μεταξύ υπουργών, νομοθετών, τελωνιακών και γιατρών. Αν και το περιβάλλον αυτό επηρεάζει την δράση των Μ.Κ.Ο, παράλληλα η διαφθορά ενισχύεται και μέσω των Μ.Κ.Ο.

Όμως οι ΜΚΟ πρέπει να δείξουν αυξημένα ποσοστά βελτίωσης και στα αμφιλεγόμενα πεδία που αφορούν τις ίδιες τις οργανώσεις τα οποία είναι εξίσου σημαντικά με τα επιτεύγματα της. Όπως ανάγκη για διαφάνεια, διατήρηση της ανεξαρτησίας τους, αυξανόμενη απαίτηση για επαγγελματικό σχεδιασμό, ανάγκη για εκπαίδευση και κατάρτιση, με σκοπό να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες και απαιτήσεις.

Τα παραπάνω είναι η λύση, η απάντηση στην ερώτηση γιατί οι Μ.Κ.Ο δυσκολεύτηκαν να αναπτυχθούν και να εδραιωθούν με τις δράσεις τους στην κοινή γνώμη. Πιο συγκεκριμένα οι πολίτες αντιμετώπιζαν με μεγάλη καχυποψία και φόβο τις Μ.Κ.Ο γιατί όπως έχει αναφερθεί και στις προηγούμενες ενότητες κάθε κοινωνική παροχή προσφερόταν από το κράτος και μόνο. Επίσης με τον ρόλο τους στις διεθνείς σχέσεις τον οποίο αναπτύξαμε σε πιο πάνω ενότητα, ο φόβος αυτός ενισχύεται περισσότερο. Επιπλέον, οι περίεργες δραστηριότητες¹³⁸ κάποιων μη κυβερνητικών

¹³⁷ Ένας παράδεισος είναι η Νοτιοανατολική Ευρώπη” για τους εγκληματίες και τους εγκληματολόγους χαρακτηρίζεται από πολλούς ειδικούς στην πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος. Η αστάθεια την οποία παρουσιάζει από το '90 και μετά δημιούργησε ένα πρόσφορο έδαφος για την διακίνηση ναρκωτικών, εμπόριο όπλων και ξέπλυμα μαύρου χρήματος ακόμη και μέσω Μ.Κ.Ο. Όλη αυτή η διαδικασία νομιμοποιείται μέσω της μεταφοράς των υπέρογκων ποσών στο τραπεζικό σύστημα, την επένδυσή τους σε ακίνητα και δωρεές προς οργανώσεις ή και την δημιουργία Μ.Κ.Ο φαντάσματα. (ILO).

¹³⁸ Κάποιες ΜΚΟ σε διάφορες χώρες της ΝΑ Ευρώπης έχουν κατηγορηθεί-παραπεμφθεί σε δίκη για δημιουργία, κατάχρηση, εκμετάλλευση, ανάπτυξη δραστηριοτήτων με στόχο το προσωπικό συμφέρον, την ανάπτυξη κυκλωμάτων εκμετάλλευσης παιδιών και σωματεμπορίας γυναικών.

οργανώσεων, που τυχαίνει να εξυπηρετούν καθαρά πολιτικές¹³⁹ σκοπιμότητες¹⁴⁰ τις κατατάσσει στις εξαρτημένες ομάδες-οργανα παρέμβασης.

Παρόλα αυτά οι Δ.Μ.Κ.Ο έχουν φτάσει στην επίτευξη πολλών στόχων από την εκμετάλλευση και την υλοποίηση πολλών αναπτυξιακών προγραμμάτων, κερδίζοντας με αυτόν τον τρόπο μια αρκετά σημαντική θέση. Για τη θέση αυτή δεν μπορούμε να ισχυριστούμε πως οι δράσεις των Μ.Κ.Ο επέφεραν τέτοια πίεση ώστε να αποφέρει μια συγκεκριμένη νομοθετική τροποποίηση ή την θέσπιση νέων νόμων.

Σημαντικός παράγοντας στην αδυναμία αυτή είναι η έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας και η αστάθεια και άλλα πολλά προβλήματα, τα οποία οι Μ.Κ.Ο υποστηρίζουν πως προσπαθούν να τα αντιμετωπίσουν και να βοηθήσουν, φανερώνει πως οι δράσεις τους και ο ρόλος τους μπορεί να μην έχουν πλήρη αποτελεσματικότητα.

Η εξέλιξη των ΜΚΟ συνεχίζει και αναμένεται να συνεισφέρουν σημαντικά στον εκπολιτισμό και στον εκδημοκρατισμό της διεθνούς πολιτικής, σε κάποια θέματα τουλάχιστον. Για να συμπεριλάβουμε και αυτά τα υποκείμενα χρειαζόμαστε ένα μη κρατοκεντρικό σύστημα ανάλυσης η εμπλουτισμό της ίδιας, οπού σε αντίθεση με το ίδιο το σύστημα που ενώ παραμένει κρατοκεντρικό, έχουμε μια προσπάθεια οικοδόμησης νέων εναλλακτικών υποκειμένων

Οι ΜΚΟ γίνονται τμήμα των σημερινών διεθνών ρυθμιστικών συστημάτων, όπου πρωταρχικής σημασίας για τα κράτη σύμφωνα με την παραδοσιακή προσέγγιση είναι η απόκτηση ισχύος ώστε να διαφυλάσσουν το εθνικό συμφέρον. Οι διεθνείς σχέσεις καθίστανται ακόμη σχέσεις ισχύος μέσω των οποίων διασφαλίζεται και εξασφαλίζεται η ασφάλεια και η ειρήνη. Στην επίτευξη αυτού του στόχου συμβάλλουν κατά κύριο λόγο η ισορροπία δυνάμεων, η αμοιβαία αποτροπή και η ύπαρξη αμυντικών συμμαχιών ή ενδεχομένως συνασπισμών¹⁴¹ (Ηφαιστος 2009).

¹³⁹ Οι περισσότερες κριτικές, εστιάζουν στην χρήση από πλευράς ΗΠΑ τέτοιων ΜΚΟ

¹⁴⁰ Βαρβαρούσης, Π., 1988. *Θεωρία Εξωτερικής Πολιτικής*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, σελ 100-120

¹⁴¹ -Bull, H., 2002. *Η Άναρχη Κοινωνία*. Β' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

Όμως η παρουσία των ΜΚΟ και το έργο τους δίνει μια βάση και ισχύ στη εναλλακτική προσέγγιση, καθώς παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις και στην εξωτερική πολιτική των κρατών όπως και στην αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών.

-
- Carr Edward, H., 2004. *Εισαγωγή στη Μελέτη των Διεθνών Σχέσεων: Η εικοσαετής κρίση 1919-1939*. Γ' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
 - Ηφαιστος, Π., 2009. *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*. 9^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
 - Ηφαιστος, Π., 2009. *Κοσμοθεωρία των Εθνών. Συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

1. Akira, I., 2002. *Global community: the role of international organizations in the making of the contemporary world*. Berkeley: University of California.
2. Albanian Government & (IOM) & EU., 2005. *National Strategy on Migration and National Action Plan on Migration*. Tirane.
3. Anheier, H & Cho, Hyo, J., *International NGOs an an Element of Global Civil Society: Scale, Expressions, and Governance*. 6th Global Forum on Reinventing Government.
4. Bruce S. Jansson., 1984. *The Theory and Practice of Social Welfare Policy*. Wadsworth Publishing.
5. Courtney, R., 2002. *Strategic Management for Non-Profit Organizations (Routledge Studies in the Management of Voluntary and Non-Profit Organizations)*, Routledge,
6. Deacon, B & Stubbs, P., 2007. *Social Policy and International Interventions in South East Europe*. UK: Published by Edward Elgel Publishing Limited.
7. ECHO., 2002. ECHO in Albania. Tirane
8. Goldstein, J., 2003. *Marredheniet Nderkombetare*. Δ' Έκδοση. Tirane: Dituria.
9. Ghaus-pasha, A., 2004. *Role of Civil Society Organizations in Governance*. 6th Global Forum on Reinventing Government Towards Participatory and Transparent Governance 24-27 May 2005, seoul, Republic of Korea.
10. James A. P., 2000. *NGOs and Global Policy, Global Policy Forum June*
11. Fisher, W.F., 1997. *Doing Good? The Politics and Antipolitics of NGO Practices*. *Annual Review of Anthropology*, 26 , p. 439-464. <http://www.jstor.org/>. [Πρόσβαση Mon Dec 5 20:28:29 2005].
12. Hoffman, P.J., 2009. *Making Sense of NGOs: The Mice that Roar?*.
13. *International Studies Review*, 11, 192-194.
14. Kume, V., 2005. *Planifikim Strategjik ne Organizatat Publike dhe Jofitimprures*. Tirane: Pegi
15. Keohane, R, O, & Nye, J, S., 1971. *Transnational Relations and World Politics*. Cambridge: Harvard University.
16. Krasniqi, A., 2006. *Partite Politike ne Shqiperi*. Tirane: Institutit Shqiptar te Studimit te Politikave.

17. Martens, K., 2002. *Mission Impossible? Defining Nongovernmental Organizations*. [Online]. 13 (3), *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. [Πρόσβαση September 2002].
18. Rousenau, J, N, & Czempiel, E, O., 1992. *Governance without Government: Order and change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University.
19. Skjelsbaek, K., 1971. *The Growth of International Nongovernmental Organization in the Twentieth Century*. [Online]. 25 (3), Διαθέσιμο στο: <http://www.jstor.org/> [Πρόσβαση Mon Dec 5 16:37:23 2005].
20. Sklias, P., 1999. *Non-Governmental Organisation and the International Political Economy, with Special Reference to the European Union's Development Policy*. Αθήνα: Εκδόσεις Anubis.
21. Tomes, I., 1997. *E Drejta e Sigurimit Social*. Tirane
22. Terre des homes & Ndihme per femijet & UNICEF & SIDA., 2004. *Child Trafficking in South-eastern Europe: The Development of Practices to Protect Albanian Children*. Tirane: Pegi.
23. The World Bank., 2000. *Hidden Challenges to Education Systems in Transition Economies*. USA.
24. UNAIDS., 1999. *The UNAIDS Report*. Switzerland.
25. UNICEF., 1998. *Children and Women's Right in Albania, Situation Analysis 1998*. Tirane.
26. UNICEF., 1999. *Annual Report*.
27. UNICEF., 2000. *The State of the World's Children*.
28. USAID & Partneret Shqiperi., 2005. *Adresari I OJF-VE Shqiptare 2005*. Tirane.
29. Αρβανιτόπουλος, Κ & Μαριλένα, Κ., 2005. *30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974-2004*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη.
30. Ball Alan, R. & Peters Guy, B., 2001. *Συγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση, Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστημη*. ΣΤ' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
31. Βαρβαρούσης, Π., 2006. *Η Διπλωματία στο Νέο Ψηφιακό Περιβάλλον*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
32. Βαρβαρούσης, Π., 1988. *Θεωρία Εξωτερικής Πολιτικής*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα.
33. Baylis, J. & Smith, S., 2007. *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο Α.Ε.,

34. Bennett, A. & Oliver, J., 2006. *Διεθνείς Οργανισμοί: Αρχές και Προβλήματα*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Gutenberg.
35. Βερέμης, Θ., 2004. *Βαλκάνια (από τον 19ο αιώνα στον 21ο αιώνα – δόμηση και αποδόμηση κρατών)*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
36. Bull, H., 2002. *Η Αναρχη Κοινωνία*. Β' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
37. Carr Edward, H., 2004. *Εισαγωγή στη Μελέτη των Διεθνών Σχέσεων: Η εικοσαετής κρίση 1919-1939*. Γ' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
38. Giddens, A., 2002. *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
39. Ηρακλείδης, Α., 2005. *Διεθνής Κοινωνία, (Ιστορία, δίκαιο, θεσμοί, διαχείριση ένοπλης βίας)*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερής.
40. Heywood, A., 2002. *Εισαγωγή στην Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ.
41. Hall, S. & Held, D. & McGrew, A., 2003. *Η νεωτερικότητα σήμερα*
Οικονομία, κοινωνία, πολιτική, πολιτισμός. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας
42. Ήφαιστος, Π., 2009. *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*. 9^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
43. Ήφαιστος, Π., 2009. *Κοσμοθεωρία των Εθνών. Συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
44. Ήφαιστος, Π., 2003. *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό*. Δ' Έκδοση 2007. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.
45. Θεοδωρόπουλος, Μ. & Δόικος, Π. & Μαγκλάρα, Ε., 2009. *Εξεύρεση Πόρων από Περιβαλλοντικές ΜΚΟ*. Αθήνα: WWF Ελλάς.
46. Κουλουμπής, Θ., 1995. *Διεθνείς Σχέσεις: Εξουσία και δικαιοσύνη*. Αθήνα; Εκδόσεις Παπαζήση.
47. Μαλκίδης, Θ. 2004. *Ευρωπαϊκή Ένωση και Παρευξείνιος Χώρος*. Αλεξανδρούπολη: Εκδόσεις Γόρδιος.
48. Mearsheimer John, J., 2006. *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Γ' Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα – W.W. Norton & Company.
49. Μίχας, Γ., 2003. *Ανίερη Συμμαχία: Η Ελλάδα και η Σερβία του Μιλόσεβιτς*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελάτη.
50. Περράκη, Ν., 2002. *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.

51. Πολυζωίδης, Π., 2006. *Εθελοντισμός στην Κοινωνική Προστασία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
52. Σακελλαροπούλος, Θ., 2001. *Υπερεθνικές Κοινωνικές Πολιτικές την Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*. Ά Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
53. Σημίτη, Μ., 2008. *Η Κοινωνία Πολιτών στην Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.
54. Σκλιάς, Π. & Χουλιάρας, Α., 2002. *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
55. Σκλιάς Π., 2001. *Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Τα Βαλκάνια, η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη (ΚΑΕ), οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και οι σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
56. Συρακούλης, Κ. & Αφουξενίδης, Α., 2008. *Η Δυναμική και τα Όρια της Κοινωνίας Πολιτών: Ζητήματα management, διαχείρισης έργων απο τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
57. Bauman, S., 2002. *Η μετανεωτερικότητα και τα δεινά της*. Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογίος.
58. Τριαρίδης Θ., *Άτακτες σκέψεις για το ρόλο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, στο Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι στις 18/9/2000*
59. Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Α., 2007. *Ο Παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδερής.
60. Χειλά, Ε., 1999. *Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων: Ο ΟΗΕ στην εποχή της μοναδικής υπερδυναμης*. Α' Έκδοση. Αθήνα: Εκδοσεις Ι. Σιδέρης.
61. Χουλιάρας, Α., 1998. *Η Διεθνής Αναπτυξιακή Βοήθεια προς τον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας.
62. Wight, M., 1998. *Διεθνής Θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. Ago, N., 2006. [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο:
<http://WWW.agonek.blogspot.com/2006/12/korrupsion.html>
2. Brown, D. *His Children*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο:
<http://hischildrenalbania.blogspot.com>
3. Βερνίκου, Γ., Πρόεδρος Ελληνικού Γραφείου Greenpeace. *Ρόλος και απαιτήσεις των ΜΚΟ στη Σημερινη Εποχή*.
4. Bister, A., 2005. Country Report. *Development NGOs in Slovenia*. Development NGOs in the enlargement EU.
5. Council of Europe, Manual on Human Right Education with Young People., *Activism and the Role of NGOs*.
6. European commission. Regional policy-info regio.
http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/index_en.cfm
7. Pepivani, N., 2009. [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο:
<http://www.oneworldsee.org/sq/node/18100> [πρόσβαση Μάιος 2009]
8. Πτυχιακή εργασία. Θέμα : «*Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η ελληνική εξωτερική πολιτική στα βαλκάνια*»
(<http://law.duth.gr/research/theses/Mavropoulou.pdf>)
9. Μεταπτυχιακή εργασία: «*Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης – η προοπτική ένταξης της Τουρκίας, οφέλη και προβλήματα*». Κηττα Βικτώρια., Αθήνα, Ιούλιος 2008: στο
<http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1085/1/kitta.pdf>
10. Μεταπτυχιακή εργασία: «*Η διπλωματία ανθρωπινων δικαιωματος στον 21^ο αιώνα: Συγκριτική προσεγγιση της δρασης των Ην. Εθνών και περιφερειακων οργανώσεων*». Μαρία –Ελένη Μαρκοπούλου. Αθήνα 2006: στο
http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/828/1/308_markopoulou.pdf
11. Πατσέλης, Ν., 2008. *Ο Ρόλος των ΜΚΟ στην Κοινωνική και την Εδαφική Συνοχή*. Πτυχιακή Εργασία.
12. ECHO in the Balkans, 12 years of Humanitarian action 1991-2003,
Humanitarian Aid Office, European Commission
13. ΙΣΤΑΜΕ, Ρόλος και Συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στο Μοντέλα Πολιτικής Διακυβέρνησης του Μέλλοντος. Προτάσεις και

- προσαρμογή στα πλαίσια της ελληνικής εμπειρίας, Αθήνα Σεπτέμβριος 2006, στο www.istame.gr
14. ΙΣΤΑΜΕ., 2010. *Πολιτιστική Διπλωματία*.
 15. Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Θεσσαλονίκης., *Η Επίδραση των Παγκόσμιων Δικτύων Ενημέρωσης στην Εξωτερική Πολιτική και τις Διεθνείς Σχέσεις*.
 16. Εργασία Νικολέτας Κιαπίδου: *Ανάλυση του Ρόλου και της Παρέμβασης των Ελληνικών ΜΜΕ στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*.
 17. Φραγκονικολόπουλος, Χρήστος., μη – κυβερνητικές οργανώσεις & ελληνική εξωτερική πολιτική. Κατηγορία(ες): α3. Κοινωνία των πολιτών - μκο. Στο, edo-mko.gr
 18. Καρκαλέτση, Σ., *Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) στην προώθηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής*. 6. Δεκεμβρίου 2006: στο, e-grammes.gr.
 19. Λιοναράκη, Ν., *Οι διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Ελλάδα*. Ιούλιος 20 2004. Στο, www.ppol.gr
 20. Πρόγραμμα προώθησης των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος. Στο, <http://europa.eu>
 21. Οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις (μκο) απειλή για το κράτος του ισραηλ. Σεπτεμβρίου 8, 2010. Στο, <http://olympia.gr/>
 22. Το «σύστημα Λάτση», το ΕΛΙΑΜΕΠ και η εξωτερική πολιτική. 26 Ιαν 2010. Στο, <http://www.antinews.gr/>
 23. Κατσίρα, Λ., *Κοινωνία των Πολιτών «Civil Society». Γένεση, προοπτικές, προβλήματα*. Σχολικός Συμβουλος. ΠΕ 13, Νομικών-Πολιτικών Επιστήμων.
 24. Κακαβιάτου, Θ., 2008. *Μη παραδοσιακοί παραγοντες επηρεασμού του πλαισίου συνεργασίας και διαχείρισης της επείγουσας ανθρωπιστικής βοήθειας. Η προώθηση της βοήθειας και η διπλωματία της Hellenic Aid. (Tsunami 2004: Σρι Λάνκα)*.
 25. Fischer, M & Scotto, G., 2000., *Southeast European NGOs for the Stability Pact*. Στο, <http://www.berghof-conflictresearch.org/documents/publications/boc17e.pdf>
 26. Michae, S., 2002., *The Role of NGOs in Human Security*. The Hauser Center for Nonprofit Organizations and The Kennedy School of Government Harvard University. Στο, <http://www.hks.harvard.edu>.

27. Gemmill, B & Bamidele-Izu, A., *The Role of NGOs and Civil Society in Global Environmental Governance*. Στο, <http://environment.research.yale.edu>
28. Gemmill, B & Bamidele-Izu, A., *The role of NGOs and Civil Society in Global Environmental Governance*.
29. Hrast, M, F, & Sengui, E, & Teller, N., *The Role of NGOs in the Governance of Homelessness in Hungary and Slovenia*: Center for Welfare Studies, Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Metropolitan Research Institute, Budapest.
30. Διαθέσιμο στο: <http://www.partnersalbania.org/skedaret/1215002190-RAPORTI%20I%20QENDRES%202004-2006.pdf> [πρόσβαση Μάιος 2009]
31. The emerging Role of NGOs in International Relations. Στο, <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/8/53003108.pdf>
32. Otto, D., *Nongovernmental Organizations in the United Nations Systems: The Emerging Role of International Civic System*. Στο, <http://www.jstor.org>
33. <http://www.foreignaffairs.com/articles/55618/josef-joffe/rethinking-the-nation-state-the-many-meanings-of-sovereignty>
34. <http://www.antinews.gr/2011/12/18/139260/>
35. http://www.pentapostagma.gr/2011/03/blog-post_8915.html
36. http://news247.gr/ellada/eidiseis/leftha_gia_tis_mko_sigoyra_yparxoyn.1542218.html

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Ministria e Financave,. Pastrimi I Parave, Money Laundering.
2. World Vision
3. www.anthropos.gr
4. www.mfa.gr
5. www.dsdnet.com
6. www.ear.eu.int
7. www.euopers.gr
8. www.undp.org
9. www.humanet.gr
10. www.ngofederation.gr

11. www.oneearth.gr
12. www.volunteers.neagenia.gr
13. www.paremvassi.gr
14. www.europa.eu
15. www.ifestos.edu.gr
16. www.ec.europa.eu
17. www.ecofinder.gr
18. <http://www.arsis.gr>
19. www.greekhelsinki.gr
20. www.un.org
21. www.ypex.gov.gr
22. www.worldbank.org
23. www.arsis.gr

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ